

Verbondenheid Wereldwijd

**Een serie artikelen, meditaties
en bijbelsstudies ten dienste
van het missionair diaconaal werk
van de Christelijke Gereformeerde Kerken**

Voorwoord

Deputaten Diaconaat, in samenwerking met deputaten Zending bieden u hierbij een serie bijbelstudies, meditaties en artikelen aan ten dienste van de diaconale en missionaire roeping van de gemeente.

Zij hopen dat deze artikelen, bijbelstudies en meditaties door commissies en gemeentelieden gebruikt worden om (opnieuw?) de bewustwording van de geweldige opdracht die onze Heiland heeft gegeven te stimuleren: ons missionair en diaconaal te gedragen en op te stellen in deze wereld.

Zij hopen dat deze brochure zo de opbouw van iedere lezer en van hun gemeenten mag dienen.

Hun bede is dat mede door deze uitgave de taak die we als kerken in deze wereld hebben zal worden gestimuleerd en beleefd.

ds. G. Drayer
secretaris diaconaat

U kunt deze uitgave bestellen bij het
Dienstenbureau van de
Christelijke Gereformeerde Kerken,
Postbus 334,
3900 AH Veenendaal,
tel. 0318-582350,
e-mail diac.bur@cgk.nl of zending@cgk.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	2
1. Verbondenheid wereldwijd – Bert Loonstra	3
2. Jozef – Jezus – Stefanus: ... diakenen – Rijn de Jonge	6
3. Werelddiaconaat thuis – Herman van Well	7
4. Wederkerigheid: geen eenrichtingsverkeer – Els Hekstra	9
5. De Heer wordt knecht... - Rijn de Jonge	11
6. Wie niet heeft, maar wie geeft, is rijk – Herman van Well	13
7. Diakenen blijven altijd nodig, gedachten n.a.v. Spr. 22:2 – Rijn de Jonge	14
8. Werelddiaconaat – Herman van Well	16
9. Het Werelddiaconaat in Utrecht-Centrum – Aaldert van der Vegt	19
10. Ook hulpverlening is diaconaat - Bert Loonstra	21
11. Kijken met het hart – Laurens den Butter	22
12. Rijk worden door blijmoedig geven – Laurens den Butter	24
13. Gastvrijheid – Douwe Steensma	26
14. Projectmatig collecteren in de brieven aan Corinthe – Herman van Well	26
15. Ons diaconaal antwoord – Herman van Well	27

In het themanummer Rijk en Arm van ambtelijk contact, het maandblad ten dienste van de ouderlingen en diakenen van onze kerken van december 2001 schreef dr. B. Loonstra, voormalig voorzitter van deputaten Hulpverlening, een lezenswaardig artikel met bovenstaande titel.

1.1 De kloof tussen rijk en arm

Een aantal jaren geleden is er een documentaire gemaakt waarin aan vier christenjongeren het aanbod werd gedaan om gratis twee weken naar de Filippijnen te gaan. De eerste week zouden zij doorbrengen in een vijfsterrenhotel in de hoofdstad Manilla en de tweede week zouden ze nog op een andere plaats doorbrengen. Ze kregen ook zakgeld mee. Dat wilden deze jongeren, twee meisjes en twee jongens, wel. De eerste week hebben ze zich uitstekend vermaakt. Na een week werden ze meegenomen naar een sloppenwijk vlak bij de afvalberg van de miljoenenstad, waar de omwonenden wat geld probeerden te verdienen door in die grote hoop te wroeten om nog iets van waarde te vinden. Daar werden de vier als logés ondergebracht om er de tweede week door te brengen. Dat was wel even wat anders. Overal stank, overal insecten, overal geluiden, dag en nacht. Niet slapen en je overdag bij tijden doodongelukkig voelen.

Zoals te begrijpen valt hebben alle vier de jongeren deze verandering als een schok ervaren. Toch reageerden ze na twee nachten verschillend op de vraag of ze nog langer wilden blijven. De meest negatieve reactie kwam van een van de meisjes. Ze was verontwaardigd. Ze vond het onmenselijk om iemand in zo korte tijd deze uitersten te laten doormaken. Ze had hier niets te zoeken en wilde zo snel mogelijk naar huis. De meest positieve reactie kwam van het andere meisje. Ze was van de mensen bij de vuilnisbelt gaan houden. Zij wilde blijven.

Daar gaat het artikel in het volgende nummer van Doorgeven over: over de kloof, maar ook over de verbondenheid die er mogelijk is.

1.2 En de kloof wordt hoe langer hoe dieper...

Eerste enkele cijfers. Het aantal mensen dat onder de absolute armoedegrens leeft, wordt geschat op 800 miljoen. Dat is meer dan 10% van de totale wereldbevolking. Onder deze armoedegrens leven betekent onvoldoende middelen hebben om het leven op een verantwoorde wijze in stand te houden. Aan de andere kant van de kloof is 20% van de wereldbevolking verantwoordelijk voor 86% van de totale consumptie. De overige 80% mag het met de resterende 14% doen. Een Nederlands kind consumeert en vervuult in zijn of haar leven net zoveel als 30 tot 50 kinderen in armere landen bij elkaar.

Deze gegevens heb ik van het Internet gehaald. Het is dus wel duidelijk aan welke kant van de kloof ik zelf sta: aan de kant waar de technische verworvenheden het leven aangenamer en welvarender hebben gemaakt.

Alsof het nog niet genoeg is dat die kloof bestaat, moet er nog bij worden vermeld dat de kloof tussen rijk en arm nog steeds dieper aan het worden is. Technische kennis neemt toe en is geconcentreerd in de rijke wereld, de arme kant staat op een achterstand die hij nooit meer inloopt. Kennis is macht. Wie de kennis heeft is in staat om op rendabele wijze de bodemschatten te delven en te verwerken tot hoogwaardige producten. Ook kan die de economische spelregels dicteren. Met die kennis en die macht beschermen wij in de eerste plaats onze eigen positie, vergelijk de functie van de EU. Vervolgens vinden we dat er ook nog wel geïnvesteerd moet worden in ontwikkelings samenwerking. De meeste arme landen zuchten echter onder een schuldenlast die het totale bedrag aan ontwikkelingshulp ver overtreft.

¹ Dr. B. Loonstra is predikant van Emmeloord en is jaren voorzitter geweest van deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven, 9^e Jrg, nr. 3.

Tot nu toe hebben wij het vooral gehad over de tegenstelling tussen rijke en arme landen, maar de kloof tekent zich ook steeds meer af binnen landen, zowel de rijkere als de armere. In ons eigen hoogontwikkelde land spreken we al over een tweedeling in de maatschappij, en wanneer in een ontwikkelingsland de algehele productie stijgt, komt dit meestal slechts aan een kleine elite ten goede, terwijl de werkloosheid eerder toeneemt dan afneemt. Dit artikel staat in het teken van 'wereldwijd', daarom kijken we vooral naar de grote verschillen tussen de eerste en de derde wereld.

1.3 Armoede: er gaat heel wat achter schuil

Voordat we zoeken naar een mogelijke brug over de kloof, staan we stil bij wat we aan de andere kant aantreffen. 'Armoede' is een verzamelwoord waarachter heel wat ellende schuil gaat. Het is meer dan geen geld hebben. Het betekent gebrek hebben aan goede voeding. Dat leidt tot een achterstand in de ontwikkeling van jonge kinderen, een achterstand die vaak niet meer in te lopen is. Eenzijdige en onvoldoende voeding leidt ook tot vatbaarheid voor ziekten. Wie arm en ziek is, heeft echter geen geld om naar de dokter te gaan en/of medicijnen te kopen. Armoede betekent ook: geen schoolgeld kunnen betalen en dus geen scholing ontvangen. Wie ongeschoold is kan ook geen werk vinden; die heeft dus geen inkomsten, en vervalt daardoor in nog diepere armoede. Zonder scholing leven mensen ook in onwetendheid. Die onwetendheid betreft onder andere de hygiëne. De samenhang tussen armoede en AIDS kan voor een deel hierdoor worden verklaard. Daar komt nog bij dat de armen zich vaak in een zeer slechte woonsituatie onder erbarmelijke hygiënische omstandigheden moeten leven. Slechte hygiënische omstandigheden en slechte kennis van hygiëne leiden samen tot vele hardnekkige infectieziekten en hoge sterftecijfers.

Dit staat in schril contrast met de leefomstandigheden van de meesten in het rijke westen. De kloof is niet alleen diep, ze is ook breed.

1.4 Schuldgevoel en onrecht

Door de schrijnende armoede van velen zou je je bijna schuldig gaan voelen over je eigen weelde en luxe. Daarvoor is wel enige reden. Niet voor schuldgevoel over onze rijkdom op zichzelf, maar wel daarover dat die ten koste gaat van de levensstandaard van zo velen. Hier is sprake van onrecht. Aan de ene kant van de aardbol is er een overdaad aan materiële welvaart, aan de andere kant is er hoge nood, en deze tegenstelling wordt in stand gehouden. Dat is niet alleen onrecht in algemeen menselijke zin, maar ook in bijbelse zin. In zijn wet beschermt God de armen. Zijn bepalingen zijn erop gericht dat er voor iedereen de middelen zijn om te leven. Zoals de bepaling dat de opbrengst aan de randen van de akker en de nalezing van de oogst voor de armen waren, en dat op een lening aan de armen geen rente mocht worden geheven (Leviticus 19: 9-10; Deuteronomium 24: 19-21; Exodus 22: 25). Als de Here zo in zijn wetten de armen beschermt, is de overtreding van de geest van deze wetten te bestempelen als onrecht.

1.5 De kloof overbruggen

Het schuldgevoel zou je kunnen proberen 'af te kopen' met een royale gift voor het goede doel. Maar daardoor wordt de kloof niet overbrugd. Het is belangrijk dat er gegeven wordt en het is ook belangrijk dat die giften goed worden besteed om armen te helpen en hun wat meer perspectief te bieden, maar als dat alles is, blijft het een doekje voor het bloeden. Het onrecht wordt er niet structureel door bestreden.

Hoe kan de kloof tussen rijk en arm dan wel worden overbrugd? Daar is meer voor nodig dan één procent ontwikkelingshulp plus een bijdrage aan particuliere humanitaire en vooral christelijke hulporganisaties. Als het daar namelijk bij blijft, wordt er niet wezenlijk iets veranderd aan de relatie van afhankelijkheid waarin arme mensen geheel zijn overgeleverd aan de welwillendheid van de rijkere.

Niets ten nadele van christelijke hulporganisaties. Zij proberen in eenvoud en christelijke bewogenheid een zichtbaar getuigenis te geven van het goede nieuws over Gods liefde in Jezus Christus, om aan mensen een nieuwe toekomst te bieden. Dat verdient onze steun. Toch zijn zij in hun eentje, zonder de kerken, niet in staat de eenzijdige afhankelijkheid

te doorbreken. Hulporganisaties streven ernaar dat armen vanuit een situatie van afhankelijkheid zich ontwikkelen naar een toestand van zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Een klein beetje mogen zij daaraan bijdragen, maar over het geheel genomen blijft per saldo de afhankelijkheid overheersen. We ontdekken dat onze werken ontoereikend zijn. Er is iets anders nodig, dat zijn kracht niet vindt in menselijke werken, maar in de genade van God. In dat teken staat het diaconaat van de kerken.

1.6 Diaconaat wereldwijd: de brug tussen rijk en arm

Diaconaat is dienst vanuit Christus. Het verschil tussen het wereldwijde diaconaat en allerlei andere hulpactiviteiten is, dat die andere initiatieven gericht zijn op zelfstandigheid en onafhankelijkheid (zie boven), maar het diaconaat op meer dan dat, namelijk op verbondenheid. Zie de titel van dit artikel: Verbondenheid wereldwijd. Een bijbels woord daarvoor is gemeenschap. Kerken en gelovigen hier hebben contact met kerken en gelovigen daar. In de herkenning van het geloof en de aandacht voor elkaar in liefde zit een stuk bemoediging. Er is wederkerigheid in wat we voor elkaar kunnen betekenen: wij kunnen hen helpen met onze financiële middelen, zij kunnen ons beschamen door hun geloofsvertrouwen en hun gastvrijheid. We lopen aan tegen culturele verschillen. We ontdekken dat wij heel planmatig en beheersmatig met alles omgaan en zoveel mogelijk zeker willen stellen, en dat zij veel meer leven bij de dag. Zij kunnen leren van onze efficiëntie, wij van hun tijd voor ontmoeting. Onze vaak individualistische en materialistische levensstijl contrasteert met hun delen van het weinige dat ze bezitten. Omgekeerd wordt hun verlangen naar luxe-goederen - het zijn mensen zoals wij! - getemperd door onze bedenkingen, omdat wij de keerzijde ervan kennen; denk aan de televisie. Het diaconaat brengt onderlinge gemeenschap tot stand in het geloof en in de liefde tussen kerken. De diaconale roeping die zij daar en wij hier hebben in de eigen omgeving kan door dit onderlinge contact ook worden gediend. Wij helpen hen om in hun eigen samenleving de liefde van Christus niet alleen te verkondigen door het woord, maar ook zichtbaar te maken met de daad.

De basis van deze diaconale verbondenheid is, dat wij door Christus aanvaard worden. Daar mag je elkaar op aanspreken en daar geef je elkaar rekenschap van. Op die basis aanvaarden wij elkaar. Het is samen leven van genade. De kern van deze dienende verbondenheid is niet het opheffen van hun afhankelijkheid, maar onderlinge gemeenschap in Christus. De doelstelling van deze diaconale gemeenschap is niet alleen verhoging van de levensstandaard, maar ook en allereerst onderlinge bemoediging. Daarin heeft het gebed met en voor elkaar een wezenlijke plaats. Kerken elders geven dat ook wel eens aan: oprechte belangstelling en gebed worden door hen als minstens zo belangrijk ervaren als directe hulp.

1.7 De Bijbel en de praktijk

In de Bijbel komt deze gemeenschap tot uitdrukking in de actie voor de verarmde gelovigen in Jeruzalem door de zendingsgemeenten in Macedonië en Griekenland, zoals die door Paulus beschreven wordt in 2 Corinthiërs 8 en 9. Over en weer deden zij elkaar delen in de zegen die God geeft: vanuit Jeruzalem werd de rijkdom van het evangelie uitgedeeld, vanuit de ontvangende gemeenten mocht nu iets worden teruggegeven, namelijk wat zij konden afstaan aan middelen van bestaan, ook al hadden ze het zelf niet breed. De kans die zij daarvoor kregen beschouwden zij als genade! Wij krijgen vele kansen om deze verbondenheid wereldwijd gestalte te geven.

Op wereldschaal streven wij dit als kerken ook na. Deputaten Hulpverlening, medewerkers van het Diaconaal Bureau en door de kerken uitgezonden hulpverleners zijn daarbij de tussenschakels. Via berichtgeving in Doorgeven, het stimuleren van de adoptie van hulpprojecten door gemeenten en classes, en ook door werkbezoeken proberen deputaten met ondersteuning van het bureau iets van de wereldwijde verbondenheid zichtbaar te maken voor de kerken hier. Zij doen dit vanuit de overtuiging dat de kloof alleen overbrugd kan worden door de gemeenschap in Christus, met alle praktische consequenties van dien. De tegenstellingen worden er niet door opgeheven, maar wel gerelativeerd. Tegelijk wordt de klem om daar iets aan te doen er alleen maar sterker door. Want we zijn aan elkaar gegeven om onze zegeningen met elkaar te delen.

Concrete voorbeelden van diaconale verbondenheid zijn de gemeentecontacten met een kerk in Oost-Europa en de werkvakanties van jongeren via de Dienst Jongeren Wereldwijd. Ook gerichte steun aan een hulpproject kan daarvoor als uitgangspunt dienen. Wanneer je als gemeente voor een tijd een project adopteert, kun je dat vergezeld laten gaan van het schrijven van brieven door ouderen en het sturen van tekeningen door kinderen. Ik weet zeker dat de ontvangers met daar heel blij mee zullen zijn en dat u ook zullen laten weten. Diakenen mogen in deze contacten een bemiddelende rol vervullen. Er is veel meer mogelijk dan wij vaak denken. Laat de vindrijkheid van de liefde maar de vrije loop hebben om aan deze verbondenheid wereldwijd gestalte te geven.

2. Jozef – Jezus – Stefanus: ...diakenen – door Rijn de Jonge²

De combinatie van deze drie zal vreemd overkomen. Zeker als je bedenkt, dat met Jozef de zoon van Jacob is bedoeld. Ik vraag in het bijzondere aandacht voor hun (wereld)diaconale dienst. Daar zitten verrassende overeenkomsten.

2.1 Jozef en Jezus

Jezus begint zijn werk als Redder op 30-jarige leeftijd. Dat is de leeftijd dat een man rijp en volwassen werd geacht om zelfstandig op te treden en het woord te voeren. Lucas noemt Jezus *zoon van Jozef*(3,23). Het is niet vreemd om bij deze Jozef terug te denken aan de Oudtestamentische Jozef. De zoon van aartsvader Jacob was óók 30 jaar toen hij met zijn 'roeping' begon' (Genesis 41,46). In dat eerste bijbelboek wordt over zijn jeugd, zijn dromen, zijn vernedering en verhoging verteld. Maar het gaat naar de aard van de bijbel vooral om Jozefs plaats in de heilsgeschiedenis. Dat is 'dienst' aan Israël en via Israël aan de volken. Jozef was rentmeester/diaken over het gewas op het veld in tijden van overvloed en honger. Zo was hij al (wereld)diaken toen dat woord/ambt nog niet eens bestond. Hij vervulde Gods wet van naastenliefde. Israël wordt zo behouden in het leven, maar ook de volken via zijn dienst. Willem Barnard zegt:: "Jozef is het oerbeeld van de diaken. Hij is werelddiaken, hij doet er alles aan om vreemd én eigen te behouden." Jezus Christus vervult deze dienst ten volle door Zich te vernederen als mens om zo zijn volk in leven te behouden. Hij kwam opdat zijn schapen *leven hebben en overvloed* (Johannes 10). Deze dienst van Jezus gaat net als bij Jozef ook via Israël naar de volken. Christus is in ons midden als *één die dient* (Lucas 22,27). Zo loopt er een lijn van Jezus naar Jozef, de zoon van Jacob.

2.2 Stefanus en Jozef

De eerste overeenkomst tussen Stefanus en Jozef is: beiden waren bezig met 'voedselvoorziening'. Dat klinkt voor Stefanus misschien wat overdreven, toch was het zijn roeping om bij zijn werk voor de Griessprekende weduwen aan de tafel te dienen (Handelingen 6). Daar is zeker de verdeling van het dagelijkse voedsel mee bedoeld. En al vind ik met anderen, dat in Handelingen niet diakenen in onze zin worden aangesteld, toch heeft Stefanus mede door deze verdeling van de goederen iets van een diaken.

De tweede overeenkomst tussen Stefanus en Jozef is: dienst aan de volken. Want hij is niet voor niets druk in de weer voor Griessprekende weduwen. Dat zijn gelovigen afkomstig uit 'niet-Israël'. Via deze groep, de christenen uit de heidenen, zijn in de oude kerk de eerste bewuste stappen gezet in de zending onder de heidenen. Denk maar aan het werk van één van die zeven dienaren uit Handelingen 6: Filippus! Hij brengt het evangelie aan iemand uit Ethiopië, waarschijnlijk de eerste zwarte. Antiochië b.v., waar een van oorsprong Grieks-Joodse kerk was (Handelingen 11,19vv), wordt later het centrum voor het zendingswerk van de jonge kerk.

Er loopt nog een derde lijn van Stefanus naar Jozef. Het mag opvallen, dat Stefanus in zijn getuigenis voor het sanhedrin nogal uitvoerig over Jozef spreekt (Handelingen 7,9-15). Hij

² Ds. K.T. de Jonge is predikant van Nieuwegein. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 9^e Jrg, nr. 4.

wijdt meer woorden aan Jozef, dan b.v. aan Jacob, die naar ons besef als aartsvader toch veel belangrijker is dan Jozef! De 'getuigende diaken' Stefanus wordt beschuldigd van godslastering. Want hij heeft vol van de Heilige Geest over Jezus de *Rechtvaardige* (7,52) gesproken. In zijn verdediging haalt hij het Oude Testament aan o.a. door over Jozef de zoon van Jacob te spreken. Hij bedoelt via Jozef 'profetisch' over Jezus te spreken. De verdrukkingen en de wijsheid van Jozef kun je ook in Jezus zien. Maar ook de dienst van Jozef aan Israël en de volken kun je in Jezus terugvinden. Stefanus ziet in de geschiedenis van (wereld)diaken Jozef ook zijn eigen geschiedenis en die van Jezus terug.

2.3 Stefanus en Jezus

Stefanus noemt in zijn getuigenis tegenover het sanhedrin Jezus slechts *de Rechtvaardige* (7,52). Maar al zijn woorden zijn voluit getuigenis van Christus. Hij moet zich namelijk verdedigen tegen de beschuldiging van *lasterlijke woorden tegen deze heilige plaats en de wet* (Handelingen 6,13). Hij legt als verdediging het Oude Testament uit. Hij is de eerste getuige, die daarvoor met zijn leven moet betalen. Hij wordt net als Jezus door 'valse getuigen' aangeklaagd en ook Stefanus wordt van 'godslastering' beschuldigd. Hij volgt Jezus als eerste in de dood. Hij gaat in het voetspoor van Jezus door bij de steniging voor zijn executeurs te bidden.

2.4 Één in '(wereld)diaken' Jezus

Stefanus en Jozef kom je bij Jezus weer tegen. In zijn vernedering, verhoging om het behoud van Israël en om de volken te dienen is Jozef een 'voorafschaduwing/oerbeeld' van Jezus. Stefanus is op zijn beurt 'volgeling' van Jezus door van Hem te getuigen; door de wonderen en tekenen die hij onder het volk doet (Handelingen 6,8); door te spreken over de vervulling van het Oude Testament in Jezus Christus; door via zijn werk onder de Griessprekende weduwen van de oude kerk, de deur naar de volken te openen. Jezus is de vervulling van Gods beloften in het Oude Testament. In zijn geboorte heeft Hij zich vernederd en de *gestalte van een dienstknecht aangenomen* (Flippenzen 2,7). Hij diende met woord en daad. Hij kwam om Zijn volk te redden van hun zonden. Al vanaf het begin komen de volken in het vizier via Israël. En voorgoed na Zijn verhoging. Jozef is een voorbeeld van 'vervulling' in Christus en Stefanus een voorbeeld van 'navolging' van Christus in dienst. Een dienst waarvan Christus de bron en norm blijft. We leren ook hier dat getuigenis met woord en diaconale dienst ook over door ons zelfgemaakte grenzen heen moet; er is wel onderscheid tussen diaconale dienst naar binnen en naar buiten de gemeente, maar zonder elkaar kan het niet. We leren hier ook weer de nauwe betrokkenheid van woord en daad: in Jezus zijn ze één, ook bij ons horen ze bij elkaar; met woord en daad moeten we bezig zijn voor het heil van de mensheid: van voedsel tot evangeliewoord, Zelfs al heeft dat vernedering en martelaarschap tot gevolg.

3. Werelddiaconaat thuis – door Herman van Well³

De term 'werelddiaconaat' is in onze kerken niet direct ingeburgerd. Deputaten heetten 'deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland'. Diaconaat is echter meer dan hulpverlening. Daarom is het goed dat ook wij dit woord vasthouden. De zaak waarom het gaat is immers de moeite waard.

Werelddiaconaat is namelijk niet principieel anders dan diaconaat. Er komen echter bij werelddiaconaat nieuwe, andere aspecten mede om de hoek kijken. Diaconaat betekent dienen en is iets dat we leren van de Here Jezus. Hij is de Bron van elk diaconaat. Allerlei activiteiten die mensen uitvoeren om anderen te helpen zijn prima. Humanitaire hulp kan niet voldoende verleend worden. Christenen zullen dat werk ook zeker steunen. Alleen: we noemen dat geen diaconaat. Dat begrip kent de directe verbinding met Christus, de Die-

³ Drs. H.H. van Well is diaconaal consulent van onze kerken. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 9^e Jrg, nr. 5.

naar. En dat begrip hoort bij de gemeente die Zijn lichaam is.

3.1 Werelddiaconaat thuis: een zaak van de gemeente

Diaconaat en dus ook werelddiaconaat zijn een zaak van de gemeente. Die gemeente hoort immers ook bij ons 'thuis'. Anders gezegd: daar zijn wij toch 'thuis'. Daar zijn we immers deel van het lichaam van Christus en mogen we ons steentje bijdragen in het bouwwerk dat God bouwt. Wat in het persoonlijke vlak geldt, is ook hier van toepassing. Ook hier gaat het niet alleen of zelfs maar in de eerste plaats om geld dat wij bijeen collecteren en dan daarheen gireren.

3.2 Gebed

Werelddiaconaat is in de gemeente in de eerste plaats een zaak van gebed. De diaconale gemeente bidt. De kracht en de waarde van de voorbede kan niet voldoende benadrukt worden. Veranderingen en oplossingen komen nooit vanzelf: God wil gebeden zijn, ook voor wat wij diaconaal doen.

Dat gebed vindt behalve thuis, plaats in de eredienst. Het diaconale karakter van de voorbede zijn we af en toe kwijt geraakt. We doen voorbede voor mensen in nood. Mensen die we noemen met naam en toenaam. We vragen in de gemeente wat dat betreft als leden te weinig de voorbede voor anderen. Eigenlijk laten we dat over aan de dominee. Maar voorbede is een zaak van de hele diaconale gemeente.

We kunnen dat weer leren van kinderen. Die zullen bijna altijd de derde wereld en de mensen daar opnemen in een gebed als er gevraagd wordt voor wie en waarvoor gebeden moet worden.

3.3 Aandacht en tijd

De diaconale aspecten die van betekenis zijn bij het diaconaat thuis spelen ook een rol bij werelddiaconaat thuis. Ook het werelddiakonaat vraagt aandacht en tijd. Contact houdt in dat mensen van daar naar hier komen en hun zorgen en mogelijkheden met ons delen. Mensen van hier kunnen ook naar daar gaan om daar te delen. Een Venda op bezoek bij je thuis maakt meer los dan het journaal. Veel leden van onze kerken hebben in de afgelopen jaren contacten opgebouwd met Roemenen, Hongaren en andere volken in Oost-Europa. Logeren bij een Hongaarse predikant maakt diaconaal handelen daarna zeer concreet. En wat te denken van de vele groepen jonge mensen die in de afgelopen jaren (een deel van) hun vakantie hebben besteed aan diaconaal werk ergens in de wereld. Dat is een ervaring die mensen verandert.

3.4 Wat kunnen we doen?

Werelddiaconaat thuis vraagt dat we ons op de hoogte stellen van de ander in haar of zijn situatie. In wat voor land leven zij? Welke cultuur is daar? Hoe leeft men? Wat is waardevol in die wereld? Waar liggen problemen? Kortom allerlei informatie die bij wijze van spreken uit een atlas te halen is. Als die informatie er is, is het goed om die in de gemeente met elkaar te delen.

- Dat delen vraagt een bepaalde vorm van organisatie. In veel gevallen kan de diaconie daarvoor zorgen. Op zich is dat prima. Het is echter niet zo, dat het diaconaat door de gemeente is gedelegeerd aan de diaconie. Diaconaat blijft altijd een aangelegenheid van de hele gemeente. Er is dus ook alles voor te zeggen dat een aantal gemeenteleden samen, in overleg met diaconie en kerkenraad tot een werkgroep werelddiaconaat komt. In zo'n werkgroep kan ook gericht gewerkt worden aan informatie en bewustwording van de gemeente. Wij weten niet alleen nog maar weinig van de problemen die het werelddiaconaat tegenkomt, maar als we ze wel enigszins weten, heeft dat niet altijd gevolgen voor ons handelen. Daar zullen we elkaar bij moeten helpen en dat is ook diaconaat. Het lezen van *Doorgeven* brengt werelddiaconaat al wat dichterbij u.
- In verschillende gemeenten verzamelen de leden kleding, die verzonden wordt aan het werk in Carambeï. En wat te denken van de grote hoeveelheden goe-

deren die mensen meenemen om die aan broeders en zusters in Roemenië of een ander Oost-Europees land te brengen. Contact verbreedt en verandert onze kijk op de zaak.

- Met deze dingen regelmatig bezig zijn zal langzamerhand ook kunnen leiden tot een andere manier van omgaan met geld en goed. We kunnen zo leren kritisch om te gaan met de artikelen die we kopen. Heel praktisch gaat het dan b.v. om de zogenaamde Max Havelaar koffie. Deze koffie wordt gekocht bij kleine boeren, die zo een eerlijke prijs krijgen voor hun werk.
- Maar zo valt ook te denken aan artikelen die in derde wereld landen gemaakt worden en die wij kopen via organisaties als Novib en Goed Werk. Mensen daar hebben iets gemaakt dat wij kopen tegen een eerlijke prijs, waardoor zij een fatsoenlijk inkomen verwerven.
- Een andere mogelijkheid is om bijzondere gelegenheden in het eigen leven of de familie te vieren met informatie over een project waar men zich mee verbonden voelt. Dan kan een vraag naar een cadeau worden omgezet in een bijdrage voor zo'n project, al of niet aangevuld door de mensen die deze bijzondere gelegenheid vieren.
- Als zo'n werkgroep een tijd bezig is, kan er ook behoefte komen om als gemeente contact te zoeken met mensen elders in de wereld. Dan kan er een project groeien. Een concreet stukje werk van mensen daar kan dan gesteund worden door een gemeente hier. Dan heb je elkaar ook wat te zeggen en te schrijven!
- En zolang dat nog niet van de grond is gekomen en u er zelf ook geen kans toe ziet in uw gemeente, kunt u altijd nog een 'gast aan tafel' nemen. Immers diverse instellingen vragen mensen hier om iemand van daar mee te laten eten, te laten delen in onze overvloed. Veelal gaat het om kinderen, de groep die als het verkeerd gaat in een samenleving het meest bedreigd wordt.

Kortom: u bent vast al begonnen met werelddiaconaat thuis.

4. Wederkerigheid: geen eenrichtingsverkeer – door Els Hekstra⁴

'Wederkerigheid': de 'dikke Van Dale' geeft van dat woord de volgende uitleg: 'Het behandelen van een ander op dezelfde voet als men door hen behandeld wordt.'

Deze verklaring moet je een aantal keren lezen om te snappen wat er nu echt wordt bedoeld. In de Bijbel komt wederkerigheid dichtbij wat er staat in Mattheüs 7:12: 'Alles nu wat gij wilt, dat u de mensen doen, doet gij hen ook aldus: want dit is de wet en de profeten'. In geven zit altijd het element van ontvangen. Geven is dus nooit eenrichtingsverkeer. Wat moeten wij hiermee?

4.1 Vrijgevigheid

Gereformeerden geven ontzettend veel aan goede doelen en hebben veel over voor anderen die leven in moeilijke omstandigheden, in het Zuiden in derdewereldlanden. Dat gevoel, die constatering blijkt te kloppen. Uit het jaarlijkse onderzoek 'Geven in Nederland', gehouden door de Vrije Universiteit van Amsterdam, blijkt dat de Gereformeerde gezindte het meeste geeft van alle Nederlanders. Uitgedrukt in cijfers alsook in tijd (vrijwilligerswerk). In die zin zijn we goedgeefs en hebben we een 'schouderklopje' verdiend. Natuurlijk willen we ons daar niet op voor laten staan, we vinden het onze christenplicht om iets te doen voor onze naaste in nood; ver weg of dichtbij.

Velen van ons kunnen geven vanuit de overvloed die we bezitten. Als we beseffen dat we

⁴ Mw. E. Hekstra is lid van de CGK te Zwolle en was indertijd werkzaam bij ZOA-Vluchtelingenzorg). Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 10^e Jrg, nr. 1.

zusters en broeders zijn, die op onze beurt ook de hulp van een ander nodig hebben, krijgt geven meer kleur en inhoud.

4.2 Uniek

Elk mens is geschapen naar Gods beeld, een mens als u, jij en ik.

Een schepsel, die in de ogen van God waardevol en uniek is.

De mens als schepsel Gods is zowel kostbaar als kwetsbaar. De mens is geen nummer of object, maar een uniek schepsel.

4.3 Lijden en hoop

De Here God heeft niet alleen de mens geschapen, maar is tevens de Heer van de wereld en laat haar niet aan haar lot over. God is aanwezig in de geschiedenis van deze wereld. De centrale rol van het lijden heeft Jezus Christus. Alle lijden in deze gebroken wereld staat in het perspectief van zijn lijden dat verzoening heeft gebracht tussen God en mensen.

De verzoening in Christus heeft een centrale plaats in de visie op het lijden en vergeving en verzoening tussen mensen. Slachtoffers en hulpverleners worden geconfronteerd met onmetelijk lijden en met de gebrokenheid van ons bestaan.

4.4 Verwachting

Hulpverlening vanuit christelijk perspectief vindt plaats in de verwachting van het Koninkrijk van God. Deze verwachting geeft hoop voor de toekomst.

Het Koninkrijk van vrede en gerechtigheid zal in zijn volheid niet door mensen tot stand worden gebracht. Wel kunnen tekenen van dit Koninkrijk zichtbaar worden. We proberen het Koninkrijk van God gestalte te geven, in het hier en nu, door pogingen van vernieuwing te laten zien in onze daden. Zo is het werk van hulporganisaties gericht op het herscheppen van chaos en gebroken structuren. Door als goede rentmeesters te woekeren met de talenten.

4.5 Wederkerigheid handen en voeten geven

Het gevaar bestaat dat we bij het zoeken van antwoorden blijven steken in pragmatische overwegingen of menselijke gevoelens. Hulpverlening kan snel iets vernederends krijgen. Hoe vaak wordt hulp niet geboden, omdat de ander zo zielig is. Of omdat we er zelf heimelijk zo'n goed gevoel bij hebben. Of omdat we de ander zien als object van bekering. Een grote kloof scheidt ons. Hoe is het zo gekomen? Kunnen wij, u en ik, daar iets aan veranderen? Kunnen wij hun iets leren en kunnen wij iets van hen leren?

We mogen elkaar aanmoedigen tot zorg voor de arme, de kwetsbare, de vreemdeling, de vluchteling.

Het uitschrijven van een acceptgiro is een mogelijkheid. Maar naast het uitschrijven van een giro kunt u meer betekenen.

Maak keuzes en stel uw prioriteiten. Dat kunt u doen door u te verdiepen in een aantal personen, met wie u meeleeft. Wie is de ander? Waar komt die vandaan? Wat is zijn leefsituatie? Wat gelooft zij?

Bid voor de persoon of het land, stel u op de hoogte van wat er in dat land gebeurt.

Kijk of er Nederlanders zijn uitgezonden naar het land of gebied, waar u zich op richt.

Lees hun brieven en bid ook voor de hulpverleners en hulporganisaties. De wereld wordt steeds kleiner en we leven in een 'global village'. Contacten zijn via e-mail gemakkelijk te maken, waardoor u ook daadwerkelijk uw medeleven kunt laten blijken.

Een kaartje schrijven met Kerst voor de vervolgte medechristenen, of aan de uitgezonden hulpverleners en zendelingen. Het gaat niet alleen om het grote, maar het zit veel meer in de kleine dingen.

4.6 Gebed

Tot slot een gebed van Fransiscus van Assisi, die zo lang geleden deze prachtige woorden schreef:

Heer, maak mij een instrument van uw vrede
Waar haat is, laat mij liefde geven
Waar er wrok is, laat me vergeving geven
Waar wanhoop is, laat me hoop geven
Waar er verdriet is, laat me vreugde geven
Waar er duisternis is, laat me licht brengen.

Meester, geef dat ik verlang om eerder
Te troosten, dan getroost te worden
Begrip te tonen, eerder dan begrepen te worden
Lief te hebben, eerder dan liefde te ontvangen.

4.7 Meer lezen?

1. *Als de olifanten vechten...* Dr. Govert J. Buijs (red.), 2001
Denken over ontwikkelingssamenwerking vanuit christelijk perspectief
2. *Verkondig het Koninkrijk.* Hans van der Lee, 2001
Een bijbelse visie voor diaconaat onder armen in de Derde Wereld
3. *'Samen met de vluchteling...'* Beleidsnota ZOA-Vluchtelingenzorg, 1998

Op werkbezoek in Thailand kwam ik, in een van de vluchtelingenkampen aan de grens met Birma, in gesprek met een oude, wijze man.

Hij was op hoge leeftijd nog steeds actief als leraar van een Bijbelschool, gevestigd in een van de vluchtelingenkampen aan de grens met Birma. Hij leerde mij iets wat ik graag aan u wil doorgeven:

God heeft alles heel goed doordacht. Als wij slapen, kunnen jullie in het Nederland voor ons bidden. Want dan zijn jullie op en is het dag.

Als jullie slapen, kunnen wij voor jullie bidden, want is het hier dag.

Zo heeft God ons aan elkaar gegeven.

Dag en nacht hoort Hij naar zijn kinderen wereldwijd.

5. De Heer wordt knecht... - door Rijn de Jonge⁵

Donderdag voor Pasen noemen we 'Witte Donderdag'. Dag bij uitstek om avondmaal te vieren. Want de avond van die dag is de nacht, waarin Hij werd verraden. En op die avond nam Jezus een brood en brak het en stelde tijdens de viering van het Pascha met zijn discipelen het Avondmaal in als de nieuwe maaltijd van verlossing op weg naar de toekomst. In Engeland noemen ze deze donderdag "Maundy Thursday": voetwassings-donderdag. Een mooie naam want zo worden we herinnerd aan een onmisbaar aspect van de viering van het avondmaal: Christus kwam om ons te dienen met Zijn leven, Hij boog diep voor zijn discipelen en waste hen de voeten (Johannes 13). Iedereen die bij deze dienende, voetwassende Heiland hoort moet daar ook aan geloven: van hoog tot laag.

In de kloosters en de bisschopskerken heeft men op Witte Donderdag de armen de voeten gewassen. In het traditie-rijke Engeland geeft de Britse vorstin het "maundy-money" (voetwassings-geld) in een kerkdienst op Witte Donderdag. Dat is dus een soort afkopen van de voetwassings-plicht. Ik heb in dit opzicht meer respect voor de paus, die elk jaar op Witte Donderdag zelf een paar geselecteerde bedelaars de voeten wast, al moet men elk jaar de schaal met water hoger houden omdat het bukken hem niet meer zo goed afgaat.

5.1 de Heer wordt knecht

Mooi als zij "die in hoogheid zijn gezeten" het goede voorbeeld van dienstbaarheid geven. Zoals Jezus dat bij het laatste avondmaal zei (Lucas 22,25-27): *De koningen der volken*

⁵ Ds. K.T. de Jonge is predikant van Nieuwegein. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 10^e Jrg, nr. 2.

voeren heerschappij over hen en hun machthebbers worden weldoeners genoemd. Doch gij niet alzo, maar de eerste onder u worde als de jongste en de leider als de dienaar. Want wie is de eerste: die aanligt, of die dienst? Is het niet die aanligt? Maar ik ben in uw midden als dienaar. Met die laatste woorden wordt wat Jezus deed natuurlijk uniek. Bij Zijn dienst begint onze dienst. Hij, onze Heer, kwam van Zijn troon af; Hij vernederde zich tot mens. Jezus leven is dienen. Hij kwam niet *om zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als een losprijs voor velen.*(Mattheüs 20,28) Hij diende ons met alles, met Zijn leven. Hij gaf aan hen, die niet hebben, het leven. Hij gaf als afbeelding van die nederige dienst 'de voetwassing'. De Heer werd knecht; en de knecht werd bediend, heer. De vrolijke ruil, naar woorden van Luther.
*Hij wordt een knecht en ik een heer:
 wat win ik veel daarbij!
 Waar vindt men zoveel gulheid weer
 als Jezus heeft voor mij,
 als Jezus heeft voor mij.*
 (Nikolaus Hermann in Gezang 147,5)

5.2 Ieder geroepen tot dienst

De Zoon van God laat in de voetwassing zien dat Hij in ons midden is als dienaar (Johannes 13,1-17). Hij en niet de discipelen legt zijn kleren af en omgordt zich met een linnen doek. Hij doet water in het bekken, wast de voeten en droogt ze af. Petrus verwoordt het ongehoorde daarvan met zijn aanvankelijke weigering. Deze nederige dienst van de voetwassing door Jezus is geen incident maar tekenend voor zijn leven. Paulus beschrijft deze dienst als vernedering in Filippenzen 2: Hij *heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen...* Na Witte Donderdag is Jezus op Goede Vrijdag verder gegaan met deze dienst door Zijn leven te geven: Hij heeft de zijnen liefgehad tot het einde (Joh. 13,1). En Hij doet in de hemel sinds Zijn verhoging niets anders dan dienen. Maar...deze dienst als vernedering mag niet stoppen bij Jezus. In Filippenzen 2 is de gezindheid van Jezus, die Hij in zijn vernedering laat zien, voorbeeldig voor de gelovigen. Ook de voetwassing door Jezus zelf doet een appel op de dienst van de discipelen, ons. Johannes 13,15: *...want ik heb u een voorbeeld gegeven...* Jezus heeft óns gediend, geheel uniek, in het offer van Zijn leven op Goede Vrijdag. Maar de dienst van Witte Donderdag is voorbeeldig. In deze dienst kunnen we Jezus navolgen. *...opdat ook gij doet gelijk ik u gedaan heb.* We leren het van wie we volgen; het voorbeeld voor deze dienst gaat voorop. Als Christus een dienaar is, dan zullen wij het als volgelingen ook moeten zijn. Je moet niet alleen wéten dat het moet; je moet er niet alleen over praten; Johannes 13,17: *Indien gij dit weet, zalig zijt gij, als gij het doet.*

5.3 Voetwassing metterdaad

Wie zo door Christus bevrijd is tot dienaar kan daarna niet weer de heer uit gaan hangen, zoals 'de koningen der volken' doen. De dienst aan elkaar is het blijvende stempel op ons leven. Dat is aan de orde op Witte Donderdag en op Pasen, en alle dagen erna. Met Christus mogen we zijn opgestaan tot het nieuwe leven van dienaren. Koning, keizer, admiraal en paus kunnen van de troon afkomen; en wie niet? Letterlijk de voeten wassen is een noodzakelijke les in dienstbaarheid. Jammer dat de koningen in Engeland daarmee zijn gestopt. 'Onze' koning Willem III was één van de laatste engelse vorsten die dat gedaan heeft. Aan het Britse hof is sinds jaar en dag een "Koninklijke Diakonie". Sinds de 13e eeuw verdeelde deze de resten van de tafel van de koning onder de armen. Tegenwoordig organiseert deze "Royal Almshouse" de kerkdienst op Witte Donderdag. Gaf de koning(in) daarin eerst de gaven nog echt aan de armen, nu wordt het "maundy-money" gegeven aan mensen die zich verdienstelijk hebben gemaakt in kerk en samenleving. Dat is pas echt verarming! Dan kun je maar beter weer terugkeren tot de voetwassing metterdaad. Want armen mogen er niet zijn, maar zijn er altijd.

5.4 Gespreksvragen:

- 1 waarom kunnen we het voorbeeld van Jezus'voetwassing niet missen?

- 2 wat zouden wij kunnen leren van letterlijk elkaar de voeten wassen?
- 3 wat zijn voorbeelden van diaconaal dienen als vernedering?
- 4 proberen wij niet te veel diaconaal te dienen zonder ons te hoeven vernederen?

6. Wie niet heeft, maar wie geeft, is rijk – door Herman van Well⁶

Wat moet een diaconie doen als een lid van de gemeente geld geeft aan de diaconie met het verzoek dit geld door te geven voor een speciaal doel of aan een bepaald persoon? De gever heeft voor zichzelf tevens de bedoeling om door de gift te komen tot belastingaf-trek.

6.1 Niet wie heeft, maar wie geeft

Jezus beperkt de tegenstelling tussen rijkdom en armoede niet tot intermenselijke zaken. Ons omgaan met geld zegt namelijk ook iets over onze verhouding met God. Rijkdom is niet verkeerd, maar als we rijkdom alleen voor onszelf gebruiken, nemen we niet in acht dat rijkdom een gave is van God. Geld is daarom, vanuit het christelijk geloof bezien, altijd een middel, nimmer een doel. Als geld doel wordt, zijn we niet ver van Mammon, de enige god die Jezus noemt naast zijn Vader. Het is niet mogelijk om God en Mammon tegelijk te dienen. Mammon is dus een afgod. Rijk zijn we daarom in Gods ogen niet wanneer we veel geld hebben. Ons geld is namelijk principieel gezien niet van ons, maar van God. We zijn rijk als we, wat we hebben, hetzij veel, hetzij weinig, niet alleen gebruiken voor onszelf, maar ook om anderen mee te dienen. Veel rijken zijn voor God niets anders dan armen met geld. Dus: niet wie heeft is rijk, maar wie geeft is rijk.

6.2 Geld is geestelijk

Wie geeft, doet dus wel. Het is daarbij van belang te beseffen dat geld in de gemeente altijd een geestelijk karakter heeft. Want diaconaal geld is geld dat de leden van de gemeente geven aan de Here Jezus. Het wordt niet gegeven aan de diaken, of de diaconie. De Here Jezus gebruikt wel diakenen om deze gaven in te zamelen. Het is de verantwoordelijkheid van diakenen om zorgvuldig te handelen bij dit inzamelen. In dat opzicht geldt: hoe concreter het diaconale doel is, hoe beter. Dan weet de gemeente waarvoor ze offert. Dan kan dat offer gepaard gaan met gebed. Het gebed heiligt het geld. Door deze wijze van geven, namelijk aan Christus, wordt voorkomen dat de ene mens letterlijk de hand moet ophouden bij de ander. Dat geeft immers een soort afhankelijkheid tussen mensen, die niet past bij de aard van de gemeente van Christus. Wij allen zijn alleen afhankelijk van Hem. Wat wij van Hem hebben ontvangen delen we met elkaar. Zo begon het in de eerste gemeente, waar de rijken goederen en akkers verkochten en de opbrengst aan de voeten van de apostelen brachten. Dezen deelden vervolgens uit aan wie het nodig had. De armen hebben echter hooguit een tekort aan materiele goederen, maar hebben van Christus andere gaven gekregen waar ze de gemeente mee kunnen dienen. Niemand heeft niets, alleen de aard van wat men heeft of de aard van de nood verschilt.

6.3 Verantwoordelijkheden

Diakenen delen uit aan wie het nodig heeft. Diaconaal geld is daarom ook wel geld van de armen genoemd. De armen hebben recht op dat geld, want het is al van hen. Het is niet van de diaconie, die beheert dat geld alleen maar. Juist diaconaal geld wil zo snel en zo goed mogelijk de mensen voor wie het bestemd is bereiken. Vanuit dat oogpunt is het niet juist om collecten voor diaconale doeleinden lang op de bank te laten staan alvorens ze over te maken. Dit met de gedachte dat de diaconie zo nog rente vangt. Diaconaal geld is evenmin bedoeld om de tekorten in de eigen kerkelijke financiën weg te werken.

⁶ Drs. H.H. van Well is diaconaal consultant in de Chr. Geref. Kerken. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 10^e Jrg, nr. 3.

De diaconie heeft zorg te dragen voor een juiste besteding van de gaven, die zij inzamelt. Er is dus een eigen verantwoordelijkheid van de diakenen als het gaat om het ondersteunen van projecten en mensen. Gemeenteleden die anderen willen helpen en daartoe de diaconie inschakelen, hebben wat betreft de uitvoering door de diakenen geen verantwoordelijkheid. Zij kunnen niet zeggen hoe de diaconie die hulp moet verlenen. Het feit dat zij geld geven (aan de Here Jezus!), betekent niet dat zij ook bepalen waar dat geld heen moet gaan en in welke mate. Geld dat we geven aan de Here Jezus is, op het moment dat we het geven, niet meer van ons. Als we het persé aan een bepaald persoon willen geven, moeten we dat zelf doen.

Er is dus tweëerlei verantwoordelijkheid. De eerste heeft te maken met het omzien naar elkaar. Onze tweede verantwoordelijkheid is dat we de diakenen de middelen verschaffen om mensen in nood te helpen. Als ik die twee verantwoordelijkheden voor mijzelf integreer, kan het zijn dat ik geld geef aan de diaconie met het verzoek dat te willen geven aan de 'arme'.

Addertje onder het gras kan zijn, dat een gift aan de diaconie aftrekbaar is voor de belasting. Dat is echter geen argument in de kerk, al kan het van betekenis zijn voor de 'gever'. Dit is een ander soort verantwoordelijkheid en een ander belang, dat voor de diakenen in hun afweging niet een fundamenteel argument is. Zij hoeven er geen rekening mee te houden. Op het moment dat ze dat wel gaan doen, is het gevaar aanwezig, dat er allerlei oneigenlijke motieven binnensluipen. Dan is het niet meer mogelijk hun taak op de 'rechte' wijze te vervullen of de gaven op de 'juiste' wijze te besteden, zoals het bevestigingsformulier zegt. Diakenen staan, als het aankomt op het verlenen van steun, in dienst van Christus.

6.4 Ten slotte

Aan de eigen verantwoordelijkheid van de diaconie, om het diaconale geld, dat de gemeente heeft gegeven aan de Here Jezus, namens Hem uit te delen aan de armen, mag niet worden getornd. Evenmin aan die van de leden van de gemeente om de diakenen in kennis te stellen van mensen in nood en de diakenen van middelen te voorzien om die nood te lenigen.

7. Diakenen blijven altijd nodig, gedachten n.a.v. Spr. 22:2 – door Rijn de Jonge⁷

Armoede mag niet, maar het zal er altijd zijn.

Dit ideaal en werkelijkheid staan in de bijbel heel nuchter naast elkaar. En nog wel in eenzelfde bijbelhoofdstuk. Bijvoorbeeld in Deuteronomium 15:

- vs. 4: *Er zal echter geen arme onder u zijn, want de Here zal u gewis zegenen...*
- vs. 7: *Wanneer er onder u een arme mocht zijn...dan zult gij uw hand wijd openen...*
- vs 11: *Want armen zullen nooit in het land ontbreken...*

Deze teksten staan i.v.m. het komen in het beloofde land, en de zegeningen zullen daar zo groot zijn, dat armen daar niet mogen zijn. Maar...armen zullen er altijd wel zijn. God kent de weerbarstigheid van een mens en weet dat die zelfs bij zijn eigen volk voorkomt.

7.1 De armen hebt u altijd bij u

Toen aan de Here Jezus de goede daad van de zalving werd verricht, kwam men met de smoes, dat het beter aan armen gegeven had kunnen worden. Jezus zei toen zelf, dat er altijd wel armen zullen blijven(Matth. 26,11): *De armen hebt gij immers altijd bij u...*

Je kunt zo'n woord gelaten aanhoren, en zo is dat vaak opgevat: jammer dan, maar niets aan te doen. Zelfs de kerk heeft zich nogal eens bij armoede neergelegd. Een woord uit de bijbel als een goedprater van onrecht! Natuurlijk moeten we er wel wat aan doen, maar

⁷ Ds. K.T. de Jonge is predikant van Nieuwegein. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 10^e Jrg, nr. 4.

het zal wel nooit anders worden....

Tot eenzelfde fatalisme lijkt de tekst uit Spreuken te leiden: *Rijken en armen ontmoeten elkander, hun aller maker is de Here.*

Zie je wel: God heeft het zo gemaakt, dat er rijken en armen zijn. We voelen aan dat je het niet kunt maken helemaal niets voor armen te doen, maar naar een oplossing van armoede hoeft je niet te zoeken, want God zou het zo gewild hebben. Armoede wordt een gegevenheid waar je je bij neer moet leggen.

Gelukkig zijn er in de kerk altijd mensen geweest, die zich daar tegen verzet hebben. Want we lezen in diezelfde bijbel over onze God, die de hongerigen brood geeft (Psalm 146). Onze God komt op voor het *recht van de arme* (Exodus 23,6)! Als je de Schrift als een eenheid ziet, dan kan niet bedoeld zijn, dan God onze samenleving opgedeeld zou willen zien in armen en rijken.

7.2 God de Maker van elk mens

God is zowel de Schepper van de mens die arm is, als van de mens die rijk is. Dat betekent fundamentele gelijkwaardigheid. Omdat God hen beiden gemaakt heeft, kan er een echte ontmoeting plaatsvinden tussen de rijke en arme op voet van gelijkheid. De mens die rijk is, is een schepsel Gods, maar niet minder de arme. Spreuken 22,2 laat hier onbesproken 'hoe die ene rijk en die andere arm is geworden'. Wel wordt aan de orde gesteld, dat ze voor God gelijk zijn en daarom elkaar kunnen ontmoeten. De rijke mag zich niet verheven voelen boven de arme, en de arme hoeft zich niet nederig te gedragen met de hand aan de pet tegenover de rijke.

Je mag zelfs zeggen, dat de arme een bijzondere bescherming van God geniet, als hij verdrukt wordt. Want dan wordt hij niet als schepsel Gods behandeld. Arm-zijn is in de bijbel ook helemaal niet zo'n nastrevenswaardig ideaal, wat de bedelorden in de Middeleeuwen dachten. Zowel rijkdom als armoede is een niet aan te raden gebedsonderwerp; wel het dagelijkse brood (Spreuken 30,8). Je bent niet rechtvaardig voor God omdat je arm of rijk bent, maar door geloof in Christus. Als je rijk bent heb je het dubbel moeilijk, want je gaat maar moeilijk het koninkrijk van God binnen (Lucas 18). En als je arm bent, zou je God wel eens kunnen vervloeken vanwege de pijn van je ellendige lot.

7.3 Armen en rijken ontmoeten elkaar

In Gods schepping en verlossing zien we steeds weer eenheid, harmonie. Dan is in geloof een ontmoeting mogelijk van welke staat of stand ook. Dat mooie mag je vooral in de kerk verwachten. Daar is geen voortgezette klassenstrijd te verwachten, maar gemeenschap. De -vaak sterkere- rijke heeft plichten tegenover de -vaak zwakkere- arme; de arme heeft rechten tegenover de rijke. Christus heeft zelf het voorbeeld gegeven van de juiste houding intermenselijke verhouding: Hij kwam niet om te ontvangen, maar om te geven, om te dienen en zijn leven te geven als een losprijs voor velen. Daarmee bevrijdt Hij ons van hoogmoedig, heerszuchtig zijn, maar niet minder van kruiperige onderdanigheid.

In de jonge kerk heeft men dat beleefd, want men had *alles gemeenschappelijk*. Er worden zelfs dienaren aangesteld met de speciale taak om de armen niet over het hoofd te zien (Hand. 6). Diakenen zijn wel eens "componisten van de gemeenschap" genoemd: zij maken die ontmoeting tussen rijken en armen mogelijk.

Het ging zelfs in de kerk ook wel eens fout. Want niet alleen armen zullen er altijd wel zijn, maar ook het niet leven naar de goede geboden van God; het een en ander zal wel met elkaar te maken hebben. In de kerk van Corinthe konden de rijken bij de liefdemaaltijd niet wachten op de armen. De laatsten kwamen later van hun werk en vonden de hond in de pot! Zij hadden door hun armoede minder in te brengen; maar geen nood toch in de gemeente van Christus! Wel dus; resultaat geen ontmoeting! Ook Jakobus heeft de ontmoeting in gelijkwaardigheid in de gemeente op het oog, als hij de rijken aanklaagt (Jakobus 2). Zo niet dus, maar het zal altijd wel blijven, dus blijven er altijd diakenen nodig om ons daar aan te herinneren.

7.4 Gespreksvragen

1. hoe komt het dat wij zo weinig armen ontmoeten?
2. hoe zou je een echte ontmoeting met armen kunnen organiseren, daar die spontaan niet plaatsvindt?
3. wat kunnen wij eraan doen, dat een arme zich in onze aanwezigheid niet minder voelt?
4. wat vindt u dan de houding van kerkmensen, van de kerk tegenover de armen in onze wereld?

8. Werelddiaconaat – door Herman van Well⁸

Als het journaal aangaat krijgen we dagelijks te maken met rampen en ellende. Lava spuitende vulkanen volgen oorlogsgeweld op en de honger grijnst ons via uitgemergelde gezichten toe. We horen niet alleen van verschrikkelijke dingen elders in de wereld, we zien ze ook. En echt raad ermee weten we niet. In een lange, veel te lange rij trekken ze over ons scherm en raken zo ons hart: volken uit alle werelddelen, ontheemd, verjaagd, gevlucht. En de rij wordt als maar groter.

8.1 Ellende en geld

De raad die we bij het zien en horen van ellende vaak krijgen, is om geld te geven. Vaak zijn er acties, soms ook via de TV en de radio. Nederland geeft dan weer zoveel miljoen voor hulp aan een noodgebied. Of geschrokken door een ramp besluit de diaconie een collecte te houden voor lijdenden ergens ter wereld. Ook de stapels acceptgiro's die we van allerlei instellingen ontvangen moeten we niet vergeten. Elk kwartaal komt er weer een lading. Ze dienen als adresdrager, maar er gaat soms toch een dwingende invloed van uit. Voor iemand die wil helpen is het allemaal onduidelijk. Wie helpen? Via welke organisatie? Wat blijft er aan de strijkstok hangen? Willen ze daar onze hulp wel of staat het eten te rotten op de kade? Wat helpt die giro-overschrijving van mij nu echt? Kortom praten over de nood van de wereld en praten over werelddiaconaat is vaak alleen maar praten over geld. Voor ons gevoel is dat de enige hulp die wij te bieden hebben. Het gaat er deputaten echter om te laten zien dat het bij diaconaat, ook werelddiaconaat niet in de eerste plaats om geld gaat.

8.2 Wat is diaconaat?

De term 'werelddiaconaat' is in onze kerken niet direct ingeburgerd. Deputaten heten 'deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland'. In het historisch overzicht wordt duidelijk hoe dat is gekomen. Diaconaat is echter meer dan hulpverlening. Daarom is het goed dat ook wij dit woord vasthouden. De zaak waarom het gaat is immers de moeite waard.

Werelddiaconaat is namelijk niet principieel anders dan diaconaat. De dingen die bij diaconaat van belang zijn, zijn dat ook bij werelddiaconaat. Diaconaat is iets dat we leren van de Here Jezus. Hij is de Bron van elk diaconaat. Allerlei activiteiten die mensen uitvoeren om anderen te helpen zijn prima. Humanitaire hulp kan niet voldoende verleend worden. Christenen zullen dat werk ook zeker steunen. Alleen: we noemen dat geen diaconaat. Dat begrip kent de directe verbinding met Christus, de Dienaar. En dat begrip hoort bij de gemeente die Zijn lichaam is.

Diaconaat betekent dienen. Wat betekent dat dienen precies? De gemeente wil gemeenschappelijk gestalte geven aan het geloof dat God in Christus het heil van mens en wereld wil. Gemeente zijn betekent ook gezonden zijn. Het is de Vader die de Zoon zendt, en de Zoon die zijn gemeente op gelijke wijze zendt. De wijze van uitvoering van die zending wordt bepaald door de manier waarop de Zoon gezonden is. Dat wordt gekenmerkt door het begrip dienen. De manier waarop zowel die gemeenschap met elkaar omgaat als die

⁸ Drs. H.H. van Well is diaconaal consulent van onze kerken.

gemeenschap naar buiten treedt wordt getypeerd door diaconaat, dienst. Dat dienen leert de gemeente van de Geest, die Jezus hen geeft.

Zo is diaconaat een aangelegenheid van de gemeente, omdat het ontspringt aan Christus. En allerlei aspecten van diaconaat vinden we terug in een woord als: barmhartigheid, waarin we in erbarmen ons keren tot hen die in ellende verkeren. Maar ook in een woord als gerechtigheid, waarbij het onrecht dat mensen wordt aangedaan ons aanzet om daar verandering in te brengen. Delen, omdat wij nooit iets alleen maar voor onszelf hebben. Zoals wij mogen delen in Christus' verlossingswerk, zo mogen we delen met anderen wat zij hebben gekregen van God en zij mogen delen in wat wij ontvingen.

Het meest zichtbaar wordt dit diaconaat in het avondmaal. Daar zien we wat diaconaat is en daar worden we tot diaconaat, dienst, aangespoord.

8.3 Wat is werelddiaconaat?

Werelddiaconaat is niet iets anders dan 'gewoon' diaconaat. Er komen bij werelddiaconaat nieuwe, andere aspecten mede om de hoek kijken. Dat is niet iets van de laatste tijd. Dat is iets van het begin. Bij tijdgenoten viel het diaconale karakter van de oudste christelijk gemeenten op. De dienst aan de naaste beperkte zich niet alleen tot geloofsgenoten, maar strekte zich ook uit tot mensen die, door welke omstandigheid dan ook, aan de zelfkant van de samenleving waren terecht gekomen. De daadwerkelijke naastenliefde werd en typerend kenmerk van de christengemeenten uit de eerste eeuwen.

In de tweede brief van Paulus aan de Corinthiërs, hoofdstukken 8 en 9 vinden we één van de oudste verhalen van wat we nu werelddiaconaat zouden noemen. Paulus maakt melding van de grote offerbereidheid van de arme, verdrukte gemeenten in Macedonië ten behoeve van de gemeente in Jeruzalem. Die bereidheid kwam voort uit hun geloof; zij zagen het als genadegave. Deze collecte wordt zowel dienstbetoon als gemeenschap genoemd. 'Christenen hebben elkaar, over de grenzen van eigen gemeente heen, te dienen en mogen zo uitdrukking geven aan de onderlinge gemeenschap die niet aan plaats gebonden is. Christenen hebben elkaar te helpen om hun roeping in deze wereld te kunnen vervullen, om echt voluit gemeente van Jezus Christus te zijn'.

De dienst aan de naaste reikte vroeger niet veel verder dan de directe omgeving. Dat kon ook moeilijk anders, want transportmogelijkheden en contacten met verafgelegen gebieden ontbraken of waren zeer beperkt. Maar door het werk van de zending en later door de media en met name de televisie zijn in de kerken de ogen geopend voor de noden van de medemens in ver weg gelegen gebieden. Het denken en handelen vanuit een wereldwijd perspectief kreeg hierdoor een belangrijke stimulans.

Een belangrijk fundamenteel aspect is de verhouding arm - rijk. Juist als het gaat om werelddiaconaat wordt dat duidelijk. Die verhouding op wereldwijde schaal maakt ook ons een deel van dat probleem. Onze rijkdom gaat veelal ten koste van onze zusters en broeders in de zogenaamde derde wereld. Bezit heeft de neiging tot meer bezit te leiden. In een preek van ds. Podo in Mamasa zegt deze: 'De rijke wil voortdurend zijn bezit vermeerderen. Hij spaart alles op om een volgende karbouw te kunnen kopen. Daarom kan hij geen cent missen. De arme daarentegen kan geen karbouw kopen, ook al zou hij proberen te sparen. Het weinige geld dat hij verdient, besteedt hij in zijn geheel. Juist deze mensen dragen het meest bij voor de kerk!'

Werelddiaconaat heeft ook te maken met de economische situatie in de wereld. Die situatie is zó, dat de derde wereld landen steeds armer worden en de rijke westerse landen steeds rijker. De roep om een andere economische orde, een orde waarin niet het meer hebben, maar het genoeg hebben, centraal staat, zal door het werelddiaconaat dan ook van harte gesteund worden. Delen vindt dan op wereldwijde schaal plaats. Dat is nodig om gerechtigheid te beoefenen. Ook de maatstaven van de economische orde behoeven toetsing aan de bijbelse!

8.4 Waarom werelddiaconaat thuis?

Diaconale uitgangspunten voor het handelen beginnen bij de mensen thuis. Het heeft niet zoveel zin om fraaie volzinnen te schrijven of mooie verhalen te vertellen die niet raken aan het directe leven van mensen zelf. Diaconaat is ook één van de geweldige gaven om

concreet te worden in de relaties met anderen. Als de derde wereld inderdaad deel wordt van onze gemeentelijke wereld en van mijn wereld, dan is er sprake van werelddiaconaat thuis. Dan heeft het een plek in mijn leven, ook mijn geloofsleven, mijn kerkelijk leven. Daarom is werelddiaconaat thuis ook meer dan een kijken naar de lange rij rampen die het TV scherm vullen. Het is ook meer dan regelmatig acceptgiro's schrijven voor goede doelen in de derde wereld. Natuurlijk is het nodig om bij rampen te helpen. Dat doet heel Nederland dan ook. Soms doen christenen dat via een diaconale collecte.

Veel van deze hulp drijft op de emotie van het ogenblik. We zien iets, worden geraakt, geven geld en twee weken later zijn we vergeten wat er aan de hand is geweest. Terwijl dan pas het echte werk gaat beginnen. Maar daar zien we geen plaatjes van en geven we dus niet meer voor. Als er geen beelden van zielige kinderen bij zijn, scheelt dat in de opbrengst.

Het gaat bij diaconaat om meer dan de emotie van het moment, hoe begrijpelijk die emotie ook is. Ik heb de neiging om al die noodhulp via acties, die beslist noodzakelijk is, niet direct als diaconaat of werelddiaconaat te zien. De tijdspanne daarbij is zo kort, de betrokkenheid zo emotioneel en beperkt dat er van diaconaat amper sprake is. Er is feitelijk geen gemeenschap met de ander mogelijk.

Een 'aardig' voorbeeld van de problemen die zo kunnen ontstaan geeft een diaconie die meedeelt dat er 'deze maand geen noodhulp collecte meer kan zijn, want het collecterooster is vol. We wijzen op een ieders eigen verantwoordelijkheid'.

8.5 Werelddiaconaat thuis: instelling en houding

De begrippen van het diaconaat concreet maken voor het eigen leven kost soms moeite. Het kost bijna altijd meer dan ik aan het begin denk. Het gaat er toch om dat werelddiaconaat een persoonlijke zaak wordt van mij. Het blijft niet een aangelegenheid van een regering die ontwikkelingssamenwerking pleegt en daar geld voor uittrekt. Evenmin is het alleen een zaak van deputaten Hulpverlening die ergens in de wereld diaconale projecten beginnen en daar mensen naar toe sturen of met geld steunen.

Het is wel een zaak van de diaconie in mijn gemeente. Daarnaast is het van belang dat mijn instelling en houding inzake werelddiaconaat zich uiten in mijn eigen omgeving. Wat voor diaconaat beoefen ik daar. Ben ik daar persoonlijk bij betrokken? Zet ik me in voor mensen? Pas in de laatste plaats, om het scherp te zeggen, gaat het om geld!

Ik verwijs naar het prachtige bijbels voorbeeld, dat te vinden is in het artikel Bijbel en Hulpverlening, over de manier waarop Petrus in Handelingen 3 omgaat met de verlamde aan de Schone Poort. Petrus zegt dan dat hij geen zilver of goud heeft. Als diaconaat een louter financiële zaak was, zou die man teleurgesteld zijn. Maar diaconaat blijkt meer te zijn en heeft daarom meer te geven!

In een jachtige westerse wereld, waarin we elkaar opjagen naar steeds meer prestaties zijn er twee diaconale aspecten die we kwijt dreigen te raken. Dat zijn aandacht en tijd. Aandacht voor mensen vraagt een hart voor mensen. Aandacht betekent luisteren, betekent terugkomen, betekent bidden voor iemand. Kortom er echt zijn, helemaal. Dat doet een aanslag op je tijd. En tijd is geld zegt het spreekwoord. Tijd is daarom ook zo schaars geworden. We hebben nergens meer tijd voor. Hoeveel tijd hebben we nog voor ons persoonlijk omgaan met God? Hoeveel tijd hebben we nog voor elkaar? Ook ons diaconaal contact dreigt 'even' te moeten gebeuren, tussen de bedrijven door. We willen wel zaken regelen voor mensen of hen helpen problemen op te lossen. Maar we komen aan die mensen zelf niet meer toe. Als we dat al niet kunnen op het kleine vlak van de onderlinge omgang, van het plaatselijke diaconaat, hoe zal dat dan gaan op het punt van werelddiaconaat?

8.6 Gespreksvragen

1. Wordt ons omgaan met hulpverlening vooral bepaald door de media?
2. Hoe kunnen we werelddiaconaat in het gezin, op school en in de kerk een plaats geven? Weet u voorbeelden?
3. Diaconaat richt zich ook op de achtergestelden, dat geldt ook voor de mensen die door de media achtergesteld worden. Hoe zouden we dit waar kunnen

- maken?
4. Is elke actie voor fondswerving geoorloofd? Bazar, loterijen met dure prijzen, sponsorlopen? Waarom wel?, waarom niet?
 5. Bij diaconaat is gemeenschap belangrijk, want er kan dan concreet gebeden worden. Ziet u mogelijkheden om met mensen ver weg iets van contact op te bouwen? Zo ja, op welke manier?

9. Het Werelddiaconaat in Utrecht-Centrum – door Aaldert van der Vegt⁹

9.1 De Commissie Werelddiaconaat

De diakenen zijn speciaal, maar niet uitsluitend, belast met het lenigen van materiële noden. De meeste van deze noden worden aangetroffen in verre landen, maar komen door de moderne communicatiemiddelen toch dicht bij ons en daarom kunnen wij er als rijke christenen niet aan voorbijgaan. De diaconie van Utrecht-C. heeft een adviescommissie die haar adviseert over de manier waarop hulp aan de noodlijdenden kan worden geboden: de Commissie Werelddiaconaat.

9.2 De eerste zondag in februari

In onze kerken wordt in het hele land op de eerste zondag in februari gecollecteerd voor het werelddiaconaat. Ook in onze gemeente wordt dat gedaan en gelukkig is de opbrengst altijd meer dan de door de synode vastgestelde omslag.

Het totale bedrag van de collecte wordt overgemaakt aan Deputaten Hulpverlening. Dat is een synodale commissie die de hulpverlening en ontwikkelingssteun vanuit onze kerken coördineert. Met de opbrengst van collectes en andere giften kunnen zij kerken en christelijke organisaties steunen bij het bestrijden van leed en armoede. De Commissie Werelddiaconaat adviseert vooral over wat wij als gemeente en diaconie daarnaast nog doen.

9.3 Diep of breed?

Bij het werelddiaconaat heb je de keus tussen een diepgaande, langdurige en intensieve hulp aan één bepaald project of een brede inzet waarbij steeds een ander doel wordt gekozen. In het eerstgenoemde geval ontstaat er een relatie tussen de helpende gemeente en de geholpenen, maar is tevens een grote inzet van de gemeenteleden vereist. Bij de tweede genoemde keus blijft de blik van de gemeente wereldwijd gericht op de bestaande noden. Voor beide opties is wat te zeggen.

In overleg is door de diaconie gekozen voor een combinatie van de twee mogelijkheden. Er zijn drie langlopende projecten: het adoptieplan, de steun aan Escolar en de kledingactie voor de crèche Betel.

Voor de brede aanpak worden jaarlijks zeven collectes voor diverse doelen gehouden en bekijkt de diaconie aan het eind van het jaar of er een mogelijkheid is uit de diaconale kas enkele van de vele verzoeken om steun te honoreren met een bedrag.

Heel los hiervan wordt via de melkbussen bij de in- en uitgang van de kerk speciaal gecollecteerd als er grote rampen in de wereld zijn gebeurd. Dat valt gewoonlijk samen met het houden van nationale inzamelingsacties.

9.4 Projectkeuze

Er is erg veel nood en waar moet je beginnen? Hoe krijg je je steun op de juiste plaats en bij de juiste persoon? Gelukkig hebben Deputaten Hulpverlening kennis opgebouwd over de organisaties die hulp vragen en bekijken en beoordelen zij de stroom verzoeken om hulp die jaarlijks binnenkomen. Ze publiceren een projectenlijst waarvan gemeentes ge-

⁹ Dit is een door dhr. A.K. van der Vegt voor Doorgeven (Jrg 7, nr. 1) bewerkte versie van een artikel van zijn hand (namens de commissie Werelddiaconaat) dat eerder in het gemeenteblad Vaart van Utrecht-C. is verschenen.

bruik kunnen maken bij het bepalen waaraan ze hulp zullen verlenen. De diaconie en de Commissie Werelddiaconaat hebben als beleid dat in principe uit de projectenlijst van Deputaten Hulpverlening wordt gekozen.

9.5 De kledingactie en het verjaardagsfonds

In oktober wordt in de gemeente gebruikte kleding verzameld ten behoeve van de crèche Betel in Carambeí. In november wordt de kleding ingepakt, een gezellig werk. Daarna wordt het verstuurd en dat kost geld.

Piet en Ria van der Zaal verzorgen het verjaardagsfonds. Ieder gemeentelid krijgt op zijn of haar verjaardag een felicitatie en een zakje, vergezeld van een verzoek om een gift, via het zakje in de collecte of via een giro-overmaking. De opbrengst wordt gebruikt om de kleding naar Carambeí te sturen. De crèche Betel is het eerste doel voor de kleding en daarom is kinderkleding het meest gewenst. Kleren voor oudere kinderen gaan deels naar Esco-lar. Een deel wordt voor een lage prijs verkocht ten bate van de crèche. In 1999 zijn 20 dozen van 20 kg verstuurd. De kosten werden uit het verjaardagsfonds betaald.

9.6 De 'losse' projecten

Voor de zeven collectes in gewone diensten doet de commissie aan het eind van het voorafgaande jaar een voorstel aan de diaconie. Er wordt gekozen uit de lijst van deputaten en gemikt wordt op een goede verdeling over de werelddelen en over soorten projecten (kinderprojecten, landbouw, medisch werk, etc.). Voor elke collecte wordt van een commissielid op tijd een stukje voor Vaart en een stukje voor het mededelingenblad verwacht, om de gemeente te informeren over de nood waarvoor wordt gecollecteerd en over de manier waarop en de weg waarlangs de hulp wordt verleend. In 1999 waren de collectes voor: De Hoop (hulp aan drugsverslaafden), een diaconaal project in Honduras, een project in Mozambique, het kindertehuis Jemima in Betlehem, een bejaardenhuis in Roemenië, dorpsprojecten in Egypte en vluchtelingen hulp in Soedan.

Daarnaast werden twee huwelijkscollectes bestemd voor Redt een Kind. De bruidsparen mogen nl. aangeven voor welk doel de huwelijkscollecte bestemd is

9.7 De acceptgiro's

Net als u en ik krijgt de diaconie acceptgiro's van allerlei instellingen. De diaconie wellicht meer dan u en ik samen. De verzoeken om steun kunnen niet allemaal worden gehonoreerd. Als de diaconale kas het toelaat wordt aan het eind van het jaar een bedrag bestemd voor het steunen van een aantal doelen met een klein bedrag. In 1999 ging het om tien bedragen van f 75. De keus wordt door de diaconie gemaakt met een advies van de voorzitter van de commissie.

9.8 De melkbussen

De laatste tijd gebeurt er ramp na ramp. Aardbevingen, overstromingen, geweld en vluchtelingenstromen teisteren de wereld. Wanneer moeten we extra gaan helpen en via de melkbussen om een gift voor de noodhulp vragen? De voorzitters van de diaconie en van de commissie overleggen hierover. Zoals is vermeld zal dit gewoonlijk gebeuren als er tevens een nationale actie wordt gehouden. Gezien de omvang van de nood zijn de giften vaak in de vorm van papiergeld, cheques en girokaarten.

In 1999 werden de melkbussen neergezet voor Kosovo, de aardbeving in Turkije en voor India en Sint Maarten.

9.9 We geven van wat we kregen

In 1999 is door de gemeente een flinke bijdrage gegeven voor het werelddiaconaat. Het merendeel ging naar verre landen, een klein deel via sommige collectes en via de acceptgiro's naar doelen in Nederland. De diaconie steunt eveneens het werk van de stichting Timon, maar dat verloopt niet via de commissie.

De commissie is blij dat er goed en gul is gereageerd op de berichten over de nood in de wereld. Dat maakt het commissiewerk tot dankbaar werk. Dank aan de hele gemeente voor het deelnemen aan ons werk, maar vooral aan de Heer die ons zoveel gaf en die ons

in staat stelt om royaal te geven.

10. Ook hulpverlening is diaconaat - door Bert Loonstra¹⁰

Waarom denken wij bij diaconaat? In ieder geval aan collectezakken en diakenen die daarmee rondgaan tijdens de dienst. Misschien komen we nog op de volgende taken voor diakenen: omzien naar mensen die het moeilijk hebben (ook financieel), het regelen van kerktelefoon en vervoer naar de kerk voor wie zelf niet meer kan rijden, het organiseren van het jaarlijkse reisje voor de ouderen. Misschien hebben de diakenen nog wat met asielzoekers. Voor de rest blijft het vaag. Toch valt ook onze kerkelijke hulpverlening in de wereld onder diaconaat. We trekken verschillende diaconale kringen, die allemaal hetzelfde middelpunt hebben: de zichtbare liefde van Christus.

10.1 De eigen gemeente

Diaconaat komt voort uit de geloofsverbondenheid met Christus en begint in de eigen gemeente. Verschillende bijbelgedeelten wijzen ons hier de weg. Het eerste is dat over de voetwassing. Jezus wast de voeten van zijn eigen discipelen (Johannes 13). Zij voelen zich voor dit slavenwerk eerst te groot, maar als Jezus het gaat doen, worden ze beschaamd. De Heiland spreekt van een voorbeeld dat Hij hun geeft. Ook zij moeten elkaar de voeten wassen. Hij doelt daarmee op de dienende houding tegenover elkaar die bij de navolging past. Het tweede gedeelte is Handelingen 6. Het gaat daar om het dienen aan de tafels voor de armen. De Grieks sprekende weduwen werden daarbij overgeslagen, omdat de veelheid van het werk de apostelen boven het hoofd groeide. Dat vraagt om een betere organisatie. Zeven personen worden voor dit werk aangesteld, zodat niemand wordt overgeslagen.

Twee dingen worden ons hierin duidelijk. In de eerste plaats is het diaconaat (letterlijk: dienstbaarheid) niet alleen iets voor diakenen, maar voor alle volgelingen van Jezus. We spreken daarom wel van gemeentediaconaat, waarin de leden omzien naar elkaar. Maar in de tweede plaats wordt duidelijk, dat dit dienstwerk goed georganiseerd moet worden, anders vallen mensen buiten de boot. Het zijn de diakenen die aan dit dienstwerk leiding geven. Als het goed is, zijn zij dus niet de uitvoerders, zodat de gemeente er mooi van af is, maar de voortrekkers, die enthousiasmeren, coördineren en waar nodig corrigeren. Van een gemeente die zo innerlijk samenhangt, gaat een goed getuigenis uit.

10.2 De directe omgeving

Diaconaat begint in de eigen gemeente, maar blijft daartoe niet beperkt. Ook de directe omgeving van de gemeente mag daarin delen. Dat vloeit onmiddellijk voort uit het tweede hoofdbod: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Lucas 10) laat zien wat daarvan de consequentie is: Niet alleen de eigen mensen, maar ook anderen, zelfs vijanden, worden geholpen. In overeenstemming hiermee houdt Paulus ons voor wel te doen aan allen, maar in het bijzonder aan de geloofsgenoten (Galaten 6: 10). Hier krijgt het diaconaat een missionair karakter: het is getuigenis van Gods liefde met de daad. In de grotere plaatsen zien we hoe in het initiatief van opvanghuizen en inloophuizen, het diaconaat hand in hand kan gaan met evangelisatie. Het werk onder asielzoekers is een ander mooi voorbeeld van diaconaat in de eigen omgeving.

10.3 Kerken wereldwijd

De ruimste kring wordt getrokken rond de zuster- en dochtergemeenten in de hele wereld. Er is een wereldwijde diaconale verbondenheid waarin kerken elkaar helpen. Vanuit de Bijbel is de collecte voor de verarmde moedergemeente in Jeruzalem daarvan een prachtig toonbeeld. Paulus zet onder de gemeenten in Macedonië en Achaje een hulpactie

¹⁰ dr. B. Loonstra is predikant van Emmeloord en jaren voorzitter geweest van deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 11^e Jrg, nr. 4.

op touw waarmee de gemeente in Jeruzalem kan worden gesteund (2 Korintiërs 8 en 9). Zo hebben wij een bijzondere verantwoordelijkheid voor onze broeders en zusters waar ook ter wereld. Maar ook hier blijft de hulp niet beperkt tot de eigen mensen. Gemeenten in arme delen van de wereld hebben hun eigen diaconale verantwoordelijkheid in hun eigen omgeving. Alleen hebben ze ons nodig om hen te helpen daarnaar te handelen. Zo werken onze deputaten hulpverlening samen met kerken in Indonesië, Brazilië, Mozambique en andere landen om hen in staat te stellen de liefde van Christus zichtbaar te maken in hun eigen omgeving. Waar nodig en mogelijk doen we dat in samenwerking met deputaten zending.

In de contacten met kerken elders ter wereld ontvangen zij niet alleen iets van ons, maar wij ontvangen ook veel van hen. Bij hen is het diaconaat als taak van de kerk in de eigen omgeving vaak sterker ontwikkeld dan bij ons - wij laten dat vaak over aan het particulier initiatief van christelijke instellingen - zij zien daarin een eigen verantwoordelijkheid. Verder staat bij hen het diaconaat in hun omgeving sterk in het teken van de verbreiding van het evangelie. Daar kunnen wij van leren. Tenslotte houden zij in hun vaak eenvoudige omstandigheden ons de spiegel voor: Zitten wij niet veel te veel vast aan onze materiële verworvenheden? De wisselwerking tussen kerken daar en hier, en de onderlinge verbondenheid in Christus wereldwijd vormen de meerwaarde van de diaconale hulpverlening boven de hulp die geboden wordt door particuliere organisaties. Ook christelijke hulporganisaties kunnen deze kerkelijke, diaconale meerwaarde niet bieden.

10.4 Eén diaconaat

Het diaconaat binnen en buiten de gemeente is één, want de verschillende kringen hebben één centrum. Daarom werken in de kerken deputaten algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA) en deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland al jaren samen in het Diaconaal Bureau. De eenheid van het diaconaat heeft ertoe geleid dat beide deputaatschappen aan de synode van 2004 hebben voorgesteld om te integreren tot één deputaatschap diaconaat. Dat is in de eerste plaats ingegeven door de principiële overwegingen die hierboven zijn uiteengezet. Verder spelen praktische overwegingen van efficiëntie een rol. Ook in de inhoudelijke doordenking van diaconale en maatschappelijke thema's kunnen we niet zonder elkaar: Hoe kun je over armoede, werkloosheid, gerechtigheid en welvaart goed nadenken als je daarbij de wereldverhoudingen niet in rekening brengt?

Het belangrijkste doel is, dat de eenheid van het diaconaat in al zijn facetten steeds meer gestalte krijgt in de gemeente. Moge de Geest ons daarin leiden.

11. Kijken met het hart – door Laurens den Butter¹¹

“Kijken met je hart”, zo luidde het jaarthema 2004 van wat toen nog deputaten Hulpverlening heette. In onderstaande bijbelstudie n.a.v. Deuteronomium 15:1-18 komt die diaconale manier van kijken ook aan de orde.

11.1 Wet voor de armen

In Deuteronomium 15:1-18 vinden we een drietal maatregelen ten behoeve van de armen. Deze wetgeving staat in het kader van het sabbatsjaar. De Heere richt daarin vooral zijn ogen op hen die van de hulp en giften van anderen moeten leven. Hij heeft verordend dat om de zeven jaar, in het sabbatsjaar, alle leningen en schulden kwijtgescholden moesten worden. Die inzet gaf uitzicht op herstel van de verhoudingen binnen het volk Israël en ging het ontstaan van permanente armoede tegen. Het was tevens in de wetgeving een teken van Gods genade en barmhartigheid. Deze kwijtschelding is een zaak van geloofsgheoorzaamheid want de Heere heeft het bevolen. Tegelijkertijd zou, vanwege de hardheid van ons hart, het sabbatsjaar juist voor problemen kunnen zorgen.

¹¹ Drs. L.A. den Butter is predikant van Culemborg. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 11^e Jrg, nr. 3.

11.2 Hart voor de armen

De situatie zou zich kunnen voordoen dat een arme door zijn schuldeiser gedwongen werd, nog snel zijn lening af te lossen. Anders zou de schuldeiser de lening vanwege het sabbatsjaar moeten kwijtschelden. Wie zo denkt, handelt echter niet naar de wil van God. Daarom eerst de bepaling, vs.1-6, dat zulke gedachten niet ten uitvoer gebracht mogen worden.

De derde bepaling, vs.12-18, betreft de vrijlating van Hebreeuwse slaven in het sabbatsjaar. Een lid van het volk dat door de Heere uit Egypte bevrijd was, mocht niet permanent in slavendienst verkeren. Zo'n slaaf mocht bij zijn vrijlating overigens wel besluiten om toch in dienst van zijn werkgever te blijven als die dat zou willen.

De tweede bepaling, vs.7-11, sluit nauw aan bij de eerste: nu gaat het om een aangevraagde lening. De Heere verbiedt iedere zelfzuchtige berekening in het verstrekken van een lening. Een arme die in het zesde jaar om een lening komt smeken, mag die lening niet geweigerd worden omdat het sabbatsjaar nadert. De gedachte: 'Als ik nu een lening verstrek, dan ben ik dat geld voorgoed kwijt omdat het volgend jaar het sabbatsjaar is', zal men niet in het hart toelaten. Het geldt voor God als een 'Belialswoord', een slechte en gemene gedachte die niet uit de Geest van God is.

11.3 Geen ideaal maar eis

De genadige en ontfermende God legt in dit gebod het egoïsme van ons natuurlijke hart bloot. Want juist de genade toont hoe diep het kwaad in onze gevallen menselijke natuur geworteld is.

Ons hart begrijpt van nature niets van die koninklijk ruime genade die zo uitblinkt in al Gods daden en wegen. Levend uit Gods geopende hand, die al wat leeft zijn voedsel geeft, zijn onze handen van nature gesloten voor de naaste. God kent ons hart: daarin heerst nu 'koele berekening' in plaats van 'warme vrijgevigheid'. Het gebod toont dat wij vernieuwd moeten worden in het binnenste voordat wij een instrument van Gods liefde kunnen zijn... En zelfs zij die vernieuwd zijn, hebben voortdurende waakzaamheid nodig om de strijd aan te binden met die oude, zelfzuchtige mens.

God eist in de wetgeving niet alleen maar zorg voor de armen zodat die in leven te kunnen blijven, maar Hij wil dat aan de armen *mild* gegeven wordt! Wie mag leven van de belofte 'doe uw mond wijd open, en Ik zal hem vervullen', zal uit dankbaarheid diezelfde gestalte jegens zijn hulpbehoevende naaste aannemen. En dat is niet als een *ideaal* bedoeld waarnaar men streven moet, maar dat klinkt als *eis* van Gods heilige wet waaraan voldaan moet worden!

11.4 De liefde

De instelling van het sabbatsjaar kennen wij niet meer. De eis van Gods heilige en goede wet: 'God liefhebben boven alles en de naaste als onszelf', klinkt echter ook in het Nieuwe Testament onverkort en onveranderd. De vervulling van de wet is de *liefde*... 'Zo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem?', vraagt de apostel Johannes. Daartoe is het nodig om zelf eerst persoonlijk de liefde Gods in het hart uitgestort te krijgen door het werk van Gods Geest. Naastenliefde overeenkomstig Gods wil kan slechts door vernieuwing in ons binnenste: zélf arm worden voor God en van zijn genade leren leven.

11.5 Gever en Gave

Hoe is dat mogelijk? Ook deze wetgeving is door de Zoon van God de Vader volkomen vervuld. Hij leende maar niet een gedeelte van wat Hij bezat, maar gáf álles wat Hij had, tot een volkomen verzoening van de zonden van zijn volk. 'Alzo Hij de zijnen, die in de wereld waren, liefgehad had, zo heeft Hij hen liefgehad tot het einde...' (Johannes 13:1b). Daarvoor moest Hij zijn ziel tot een schuldoffer stellen. Dat was maar geen lening, maar betaling. Ja, Christus heeft de wet veel verder en dieper vervuld dan wij ooit zouden kunnen. Hij gaf niet alleen alles om arme, bedelende zondaren rijk te maken, maar Hij werd *in hun plaats* arm... Hij, aan wie hemel en aarde toebehoren, is om onzentwil arm geworden! Dan is Christus niet alleen degene die uit zijn schatten aan armen gééft, maar dan is

Hij tevens ook de Gave van wie zij leven mogen. Gever en Gave tegelijkertijd. 'Milde handen, vriendelijk' ogen, zijn bij U van eeuwigheid.' Dat is alleen in en door Christus. Kennen we dat persoonlijk? Niet als een uit ons hoofd geleerde Psalm, maar als de door de Heilige Geest geleerde zaak van ons hart? Dan zal het toch onze begeerte worden om de wil van de Heere te doen: 'Gij zult uw hand mild opendoen.' Dan ligt daar ook de belofte uit II Corinthe 9:7 'God heeft de blijmoedige gever lief', omdat Hijzelf zo is.

11.6 Gespreksvragen

1. Hoe kan het onze vreugde worden om te doen wat God in zijn heilige wet eist?
2. De noodlijdende naaste mild te helpen, is geen ideaal maar eis van Gods wet. Zou dat betekenis kunnen hebben voor uw uitgavenpatroon?
3. Hoe zouden wij in het geval van een nood waar wij geen toereikende hulp kunnen bieden (omdat we er de middelen of mogelijkheden niet voor hebben) toch 'mild onze hand open kunnen doen'?

12. Rijk worden door blijmoedig geven – door Laurens den Butter¹²

"Kijken met je hart", zo luidde het jaarthema 2004 van wat toen nog deputaten Hulpverlening heette. In onderstaande bijbelstudie n.a.v. 2 Corinthe 9:1-15 komt die diaconale manier van kijken ook aan de orde.

12.1 Collecte

Wat doen we eigenlijk als we collecteren, of tijdens een speciale collecte? Is het snel wat geld opzoeken, gauw in de collectezak doen en die dan vlug weer doorgeven? En dat tijdens het inleidend orgelspel en half tijdens het zingen? Het gaat immers maar om geld... In 2 Corinthe 8 en 9 gaat het ook over een collecte - voor de noodlijdende moedergemeente te Jeruzalem. Paulus vraagt er ruim aandacht voor. Het is voor de apostel een voluit geestelijke zaak en daarom bindt hij de Corinthiërs de collecte op het hart. Uit de opbrengst mag blijken of ze iets hebben leren kennen van de barmhartigheid en schenkende liefde van God aan arme zondaren.

Zo heeft Paulus dat mogen ondervinden in de gemeenten van Macedonië. Daar heeft men aan de oproep om gaven in te zamelen voor Jeruzalem blijmoedig gehoor gegeven. Ondanks dat men daar zelf ook niet in rijkdom en overvloed leefde. Maar God heeft genade geschonken aan die gemeenten. Die bestaat in vergeving van de zonden, een hartelijk geloof in God en een hart dat bereid is tot grote milddadigheid.

Corinthe heeft zich een jaar hiervoor ook bereid verklaard om een collecte te houden. Hun toezegging heeft zelfs aanstekelijk gewerkt. Paulus heeft het als voorbeeld gebruikt voor andere gemeenten.

Nu is Paulus van plan om zelf de opbrengst van die collecte in Corinthe op te halen en daartoe zendt hij Titus en enkele anderen vooruit. Zij moeten alvast gaan constateren dat Paulus in Macedonië geen te grote woorden gesproken heeft over de gemeente te Corinthe. Verder zullen zij alles rondom de collecte in orde maken voordat Paulus aankomt.

12.2 Zaaïen

Paulus noemt in vs. 5 die toegezegde collecte een *zegen*. Daarmee geeft hij aan wat een collecte ten diepste is: de opbrengst moet het tegenovergestelde zijn van gierigheid. Niet geven met een bekrompen hart of met een vrekkige hand... Want dan zoek je in het geven van gaven nog jezelf. Nee, in het geven van de gaven moet het gaan om het in liefde zoeken van de ander.

Paulus gebruikt dan een mooi beeld: geld afstaan ten bate van behoeftigen is zoiets als

¹² Drs. L.A. den Butter is predikant van Culemborg. Dit artikel is eerder verschenen in Doorgeven. 11^e Jrg, nr. 5

zaaien. Het lijkt verlies als ik wat in de collectezak doe, maar het is ten diepste winst. De boer lijkt zijn graan weg te gooien, maar van de oogst zal hij kunnen leven. Zo is het ook: 'Wie in zegeningen zaait, die zal ook in zegeningen maaien'.

Paulus bedoelt dat echter niet als een ijzeren juk. Niet als een opgelegd iets, maar als een zaak van het hart dat de nooddriftige naaste ziet. Christelijke hulpverlening kan niet met de houding van 'ik zal eens kijken wat ik missen kan (zodat het me in ieder geval geen verlies oplevert)'. Men mag er wel overleg over hebben met elkaar, maar vooral met God en voor Zijn aangezicht (vs. 7). Maar de bijdrage moet niet gegeven worden met pijn in het hart of met tegenzin omdat je het toch liever voor jezelf wilt houden. Want in zo'n gave heeft God geen behagen. Zo'n houding van het hart past niet bij wat er leeft in het hart van God voor arme zondaren.

God heeft de blijmoedige gever lief; hij die uit liefde en blijdschap vanuit zijn ontvangen goederen meedeelt aan de armen. Want wat bezitten we dat we niet eerst hebben ontvangen?

12.3 Oogsten

Wat de Corinthiërs geven aan de gemeente van Jeruzalem, dat hebben ze zelf eerst van de Here ontvangen. Zo is het geven aan de armen zaaien van door God gegeven zaad. Wie even royaal geeft als de zaaiër zaait, die zal van God een overvloedige oogst ontvangen. Dat is geen oogst van materiële goederen, maar van 'de vruchten van uw gerechtigheid' (vs. 10). Paulus wijst naar de man uit Psalm 112: hij die wandelt in de rechte wegen en in de rechte verhouding tot God. Dát zal God laten toenemen en groeien. Opdat zij overvloedig zullen zijn in alle goed werk, in en door en omwille van Zijn Zoon, de Here Jezus Christus.

Zo mag Paulus de gemeente zien als een gemeente die in alles verrijkt wordt door God, wat openbaar komt in een hartelijke offerbereidheid en goedheid jegens anderen. De gemeente wordt een gemeente die het vernieuwde hart laat spreken.

12.4 God alleen de eer

Deze houding van hartelijke mildheid mag echter nog meer oogsten: 'welke door ons werkt dankzegging tot God' (vs. 11). Paulus denkt aan de dankgebeden die in Jeruzalem zullen opstijgen, wanneer hij de opbrengst van de Corinthische collecte zal mogen overhandigen. De gemeenteleden zullen de Here danken en loven voor deze zegen. Zo is het alles uit God, door God en tot God. Het zaad was door God gegeven. Door Hem was de groei en de oogst. Tot Hem is de dankzegging en aanbidding.

De collecte van Corinthe was een zegen voor de arme gemeente te Jeruzalem en Gode verheerlijkend. Niet alleen het gebrek van de heiligen werd ermee vervuld, maar het was ook een bron voor veel dankzegging tot God. Zo was de oprechte hartelijke gave in de collectezak voor Jeruzalem tot heil van de naaste, tot eer van Gods Naam, tot zegen voor henzelf.

Wat wij in Christus' Naam uitdelen, betekent geen verlies van ons bezit, maar vermeerdering. Want God heeft de blijmoedige gever lief. Omdat Hij zelf álles gaf in zijn Zoon voor arme, nooddriftige, hulpeloze zondaren. 'Die ook zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?' (Rom. 8:32).

Gode zij dank voor zijn onuitsprekelijke gave.

12.5 Gespreksvragen

1. 'Het is zaliger te geven dan te ontvangen', hoe ervaart u dat?
2. Wanneer zijn we echt een blijmoedige gever?
3. Hoe is in de diaconale- en zendingscollecte de gemeenschap der heiligen te ervaren? Wat is daarvoor nodig?

13. Gastvrijheid – door Douwe Steensma¹³

Legt u toe op de gastvrijheid (Rom. 12:13)

Gastvrijheid is een huis van liefde, verschaft een woning waarin mensen hun mens-zijn mogen beleven. Het gastvrij-zijn is echter geen zaak die ons eigen is, maar moet ons geschonken worden. De Heilige Geest schenkt deze gave van een gastvrij hart en huis door het geloof in Christus Jezus. Deze genadegave wordt door Hem zelfs in ruime mate geschonken. Zo mag zij in de kracht van de Heilige Geest plaatsvinden zonder mopperen (1 Petr. 4:9).

Gastvrijheid is met name nodig omdat de wederkomst van de Here nabij is. Omdat wij rekening moeten houden met het einde van alle dingen en het moment komt dat Christus Jezus ons roept tot verantwoording over ons beheer van zijn huis, moeten wij elkaar met hart en ziel liefhebben (1 Petr. 4:7-8), en gastvrij zijn. Dat vermaan geldt in het bijzonder de oudsten in de gemeente (1 Tim. 3:2; Tit. 1:8) en allen die een functie hebben in het midden van de gemeente in de zorg voor de naaste (1 Tim. 5:10).

Zelf zijn wij mensen die in het diepst van ons bestaan op gastvrijheid zijn aangewezen. Zo moesten ook de Israëlieten ten tijde van het oude verbond daaraan denken. Abram was als vreemdeling in Hebron, en verlangde van de Hetieten een eigen plaats waar hij zijn doden kon begraven. Zo was Mozes op gastvrijheid aangewezen in Midian, de Betlehemit Elimelech in Moab en Israël in Egypte. Dat was voor het oude verbondsvolk een motief tot omzien naar vreemdelingen, armen en berooiden.

Wij zijn van nature allen door en door afhankelijk, vervreemd van het leven naar de wil van God omdat wij Hem niet kenden (Ef. 4:18). Wij waren eertijds vijandig gezind blijkens onze boze werken (Kol. 1:21).

Christus heeft om ons echter de hemelse heerlijkheid verlaten en om onze zonden op aarde allesbehalve gastvrijheid genoten. Hij is tot ons gekomen, maar wij hebben Hem niet aanvaard, maar verworpen en geen plaats gegund, maar verwezen naar het kruis, het ultieme symbool van vloek, verwerping en ongestvrijheid. Daardoor heeft Hij de straf gedragen die wij verdiend hadden.

Ieder echter mag tot Hem komen die geen huis van liefde heeft. Hij biedt een plaats in het huis van God. Ieder die (geestelijk) dakloos is wegens zijn schuld, krijgt een plaats in de woning waar vergeving wordt uitgedeeld en eeuwig leven. Ieder die rusteloos omzwerft, mag in Hem een gastvrije en veilige plek vinden. Laten wij zien op Hem, ons toelagen op gastvrijheid en de herbergzaamheid niet vergeten (Heb. 13:2).

14. Projectmatig collecteren in de brieven aan Corinthe – door Herman van Well¹⁴

Macedonië en Achaje houden zich bezig met het lenigen van de nood van de heiligen in Jeruzalem. Dat is *charis, genade Gods* schrijft Paulus in 2 Cor. 8. Die genade komt in het Grieks nog een paar keer als woord voor. Het wordt dan vertaald met gunst of liefdewerk (8: 4.6.7). Het liefdewerk van God is dat Jezus Christus terwijl Hij rijk was om onzentwil arm is geworden opdat wij rijk zouden worden. Bezig zijn met die collecte vloeit dus voort uit het werk van Christus. Daaruit blijkt hoe geestelijk geld kan zijn, evenals de onlosmakelijke samenhang van geloven en handelen. Gods liefdewerk wil zich voortzetten in ons liefdewerk.

De arme gemeenten in Macedonië willen delen met de nog armere gemeente in Jeruzalem. Dat is gemeenschap der heiligen: delen wat je hebt. Je geeft aan de ander wat je aan geestelijke of stoffelijke goederen hebt om de ander in zijn nood te helpen. De vorm van

¹³ dr. D.J. Steensma is predikant van Veenwouden. Dit artikel is eerder verschenen in *Diacon*, 21ste jrg., nr 3

¹⁴ drs. H.H. van Well is diaconaal consultant van onze kerken. Dit artikel is eerder verschenen in *Diacon*, 21ste jrg., nr 5.

de dienst is daarom altijd afhankelijk van de soort nood van de ander. Voor God heeft ieder mens iets. Als wij spreken over de gaven van mensen hebben we het over het Griekse woord *charisma*. Dat betekent letterlijk *genadegave* of: *gave tot liefdewerk*. Wij allen hebben gaven gekregen tot dienst. Noodlijdende gemeenten moeten geholpen worden. Het is onchristelijk als de ene gemeente rijk zou zijn en de andere arm. Het is ongehoorzaamheid aan de Schrift als een diaconie op haar bezittingen en reserves zit en deze niet ter beschikking stelt van haar noodlijdende zustergemeenten in de wereld.

Maar geld is gevaarlijk, dus is controle nodig. Paulus weet daar alles van. Zo'n grote collecte uit Macedonië en Achaje kan mensen in verleiding brengen. Dat voorkomt Paulus door de gemeenten die gegeven hebben iemand te laten aanwijzen die meegaat om de collecte brengen. Paulus, Titus en deze naamloze broeder zijn duidelijk diakenen (2 Cor. 8:16-24). Nu in het inzamelen, straks in Jeruzalem in het uitdelen.

1 Cor. 16:1-3 maakt duidelijk waarom de Heidelbergse Catechismus stelt dat de collecte in de eredienst voor de armen dient te zijn: dan weten de gemeenteleden waarvoor die collecte concreet is. Paulus heeft daarover voldoende voorlichting gegeven. Dat hoort kennelijk bij de collecte: informatie geven over het doel. Hij maakt duidelijk dat deze collecte uit het oogpunt van het geloof belangrijk is. Hij spreekt over *milde gave* (2 Cor. 9:5), maar letterlijk staat er *zegen*. Corinthe zendt een zegen naar Jeruzalem in de vorm van geld. Dat is het karakter van de collecte: ze is een zegen voor de gever en de ontvanger. Zegenen doe je rijkelijk, niet karig, niet met tegenzin of gedwongen, niet bekrompen. Zegenen doe je mild en overvloedig. Bovendien, een collecte gaat altijd gepaard met gebed, niet alleen bij het inzamelen maar ook bij het uitdelen.

15. Ons diaconaal antwoord – door Herman van Well¹⁵

Collecteren was een uiterst diaconale aangelegenheid. Dat hebben we geleerd van Calvijn en in zijn voetspoor van de Heidelbergse catechismus. Deze geeft in zondag 38 o.a. antwoord op de vraag wat God in het vierde gebod met betrekking tot de zondagse eredienst gebiedt. '(...) en dat ik vooral op de sabbat, dat is op de rustdag:

- trouw tot Gods gemeente kom om Gods Woord te horen,
- de Sacramenten te gebruiken,
- God den Here openlijk aan te roepen
- **en de armen christelijke hulp te betonen**'.

Dus collecteerden de diakenen op zondag in de eredienst, kwamen ze op maandag bij elkaar om de gaven te tellen en gingen ze dinsdag op pad om 'de armen christelijke hulp te betonen'. Bij een tekort kregen financieel ruimer bedeelde leden op woensdag diaconaal bezoek met de vraag om een extra gift.

De diaconale collecte is in deze visie het antwoord van de gemeente op de verkondiging van het evangelie en de bediening van de sacramenten. Samen met de dienst der gebeden vormen zij de noodzakelijke elementen van de eredienst. Als er een element niet aanwezig is, is er geen sprake meer van een eredienst. Dan komen gelovige mensen misschien wel op een stichtelijke wijze samen, maar het is geen eredienst in gereformeerde zin. Geen van deze vier elementen kan gemist worden, zegt de catechismus.

Wat echter merkbaar is in de dienst van het antwoord, is dat er wel gecollecteerd wordt, maar slechts af en toe voor de diaconie of een diaconaal doel. Onder vele namen zijn er prachtige doelen waar de collecte voor is bestemd: de kerk, rente en aflossing, orgelfonds, kerkelijke kassen, oliekruikje.

¹⁵ Drs. H.H. van Well is diaconaal consulent van onze kerken. Dit artikel is eerder verschenen in Diacon, 21ste jrg, nr 7.

En dan komt het voor dat men het meest noodzakelijke, de diaconie, vergeet. Die heeft niet zoveel geld nodig en kan volstaan met één collecte per maand. Daarbij kijkt men dan niet verder dan de eigen gemeente en vergeet de verantwoordelijkheid voor de armen elders in de wereld. Wij hebben die armen wereldwijd immers altijd bij ons. Ze hebben een plek in ons gebed en onze portemonnee, juist ook in de samenkomst als gemeente voor Gods aangezicht.

Het gaat er dus niet om hoeveel geld de diaconie wel of niet nodig heeft of in kas moet hebben. Het gaat erom dat de eredienst voluit eredienst zal zijn en dat kan alleen als er ook antwoord wordt gegeven door de gemeente in de diaconale collecte. Ons antwoord richt zich op God en daarom op anderen dan wijzelf of onze financiële huishouding. Dus zonder die collecte zijn we niet gereformeerd.

